



# ORTADOĞU GÜNDEMİ

8-14 Şubat 2021

2021

## ■ SURIYE GÜNDEMİ

### • Uluslararası Gündemde Suriye

BM Güvenlik Konseyi tarafından Suriye konulu aylık toplantı gerçekleştirildi. Üye ülkelerin 6 saatten fazla süren görüşmeleri sonucunda Suriye konusunda ortak bir bildiri yayınlama üzerine anlaşmaya varılamadı. Diplomatlar, müzakereleri defalarca engellemesi ve Batılı ülkelerin kabul edemeyeceği talepler öne sürmesi nedeniyle Rusya'yı suçladı. Ayrıca, Rusya'nın isteği üzerine gözden tekrar geçirilen açıklamadan "pişmanlık" ifadesi çıkarıldı ve Anayasa Komitesinden söz edilmedi.<sup>1</sup>

BM Terörle Mücadele Birimi Direktörü Vladimir Voronkov, IŞİD bağlantılı olduğu şüphelenilen kadın ve çocukların ülkelerine geri gönderilmesi çağrısında bulunarak birçoğunun kötüleşen kamp koşullarında radikalleştiği uyarısında bulundu.<sup>2</sup> BM İnsan Hakları uzmanları ise bu konuda Suriye'nin kuzeydoğusunda yer alan El Hol ve Roj Kamplarındaki güvenlik açığını ve kötüleşen insani koşulları işaret etti.

İngiltere merkezli Arap gazetesi Şarkul Avsat, Suriyeli muhalifler tarafından emekli ve kıdemli subayları, hâlihazırda görevde olan subayları ve rejimden kaçanları içeren bir askerî konsey oluşturulması için Rusya'ya teklif yaptığını raporladı. Konseyin üstleneceği roller arasında milisleri ve yabancı güçleri ülkeden çıkarmak, orduyu yeniden yapılandırarak terörizmi elemek, geçici bir hükûmet altında ülkeyi birleştirmek ve siyasi bir çözümü desteklemek olacağı belirtilmektedir.<sup>3</sup>

### • Suriye Rejimi

Suriye rejimi, YPG/PKK'yı Rusya'nın ara buluculuğundaki ateşkesi ihlal etmekle suçladı. Suriye'nin kuzeydoğusundaki Suriye rejim güçleri ve YPG/PKK arasında artan gerilimin ortasında Haseke ve Halep'teki 20 günlük kuşatmayı sona erdirmek için 2 Şubat'ta Rusya'nın ara buluculuğunda bir anlaşmaya varılmıştı.<sup>4</sup>

Suriye İnsan Hakları Ağı (SOHR), Beşar Esad rejiminin İdlib ve Hama illerinde yerinden ettiği sivillerin mal varlığına el koyduğunu gösteren bir rapor yayımladı. Rejim güçlerinin 2019 ve 2020'de anlaşmaları ihlal ederek ilerlediği İdlib ve Hama illerinde yerinden ettiği çiftçilere ait en az 440 bin dönümlük araziye el koyarak açık artırmaya çıkardığı bildirildi.<sup>5</sup>

1 UNSC fails to reach agreement on joint Syria declaration | Daily Sabah

2 UN: Bring home kids from Syria with possible extremist links - ABC News (go.com)

3 'Joint Syrian Military Council' Proposed To Russia as It Commits To Assad - The Syrian Observer

4 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2021/02/syria-regime-kurds-sdf-siege-qamishli-hasakah-agreement.html>

5 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejimi-idlib-ve-hamada-yerinden-ettigi-ciftcilere-ait-en-az-440-bin-donumluk-araziye-el-koydu/2142541>

IŞİD militanları, Deyr ez Zor çölünde çıkan bir çatışmada 20'den fazla rejim yanlısı savaşıyı öldürdü. IŞİD terör ağının bölgede etkinliğini devam ettirdiğinin en son işareti 8 Şubat Pazartesi günü yaşanan bu çatışma oldu.<sup>6</sup>

#### • Fırat'ın Doğusu

Suriye Arap Haber Ajansı'nda (SANA) yer alan bir habere göre 8 Şubat Pazartesi günü 59 araçtan oluşan bir Amerikan konvoyu Semalka Sınır Kapısı'ndan Suriye'ye giriş yaptı. SDG kontrolü altında bulunan Kamışlı kentine doğru hareket eden bu konvoyun askerî mühimmat ve lojistik malzeme taşıdığı ileri sürüldü.<sup>7</sup> Bu konvoy, 2021'in başından bu yana ABD'nin Suriye'ye gönderdiği onuncu konvoy olma özelliği taşımaktadır. Son haftalarda Suriye'nin kuzey doğusunda gerçekleşen bu hareketlilik ABD'nin yeni Suriye politikasıyla ilgili öne sürülen varsayımları doğrular niteliktedir.

Pentagon Sözcüsü John Kirby, Suriye'deki ABD güçlerinin bundan sonra petrol sahalarını korumak yerine tamamen IŞİD kalıntıları ile savaşımaya odaklanacağını belirtti. Kirby, Suriye'nin kuzeyinde bulunan ABD personelinin bölgede hiçbir özel şirkete yardım sağlama yetkisine sahip olmadığını da ekledi.<sup>8</sup>

Suriye'nin Deyr ez Zor şehrinde bulunan Al-Busayrah kasabasında YPG/PKK'ya ait bir askerî araca kimliği belirsiz kişilerce roket saldırısı düzenlendi. Saldırı sonucu 1 kişi hayatını kaybetti, 5 kişi ise yaralandı. Saldırıdan son günlerde bölgede etkinliğini artıran IŞİD sorumlu tutulmaktadır.<sup>9</sup>

#### • Güney Suriye

Yerel kaynaklar tarafından aktarılan bilgiye göre Kuneytra kırsalında yer alan ve Hizbullah destekli milislerin bulunduğu bir karargâh çevresinde patlama meydana geldi. Patlamanın yol açtığı yaralı sayısı ve maddi hasar hakkında henüz ayrıntılı bilgi verilmedi.<sup>10</sup>

Dera'nın doğu kırsalındaki Tasil kasabasında rejim güçlerinin askerî kontrol noktasına kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından roket güdümlü bir el bombası ve makineli tüfek ile saldırı gerçekleştirildi. Saldırıda çok sayıda rejim askerinin yaralandığı bildirildi.<sup>11</sup>

6 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2021/02/isis-syria-regime-ambush-deir.html>

7 <http://www.sana.sy/en/?p=221296>

8 Syrian oil fields no longer priority for US forces, says Pentagon | Middle East Eye

9 <https://www.syriahr.com/en/204915/>

10 <https://www.syriahr.com/en/204630/>

11 <https://www.syriahr.com/en/204655/>

### • İdlib ve Harekât Bölgeleri

Rejim ordusuyla İran destekli yabancı terörist gruplardan oluşan rejim güçleri, 9 Şubat 2021'de İdlib'in güneyinde M4 kara yolu yakınlarındaki El-Bara köyüne topçu saldırılar düzenledi. Saldırıda, ikisi kadın birisi çocuk olmak üzere toplam 5 sivil syaralandı. Rejim güçleri, gün içinde İdlib'in Cebel Zaviye bölgesindeki Keferavid, Sfohin ve Kensafr köylerine çok sayıda roket ve havan saldırısı düzenledi. 11 Şubat'ta yine El-Bara köyüne düzenlenen rejim saldırısında ise 7 sivil yaralandı. Bununla birlikte, aynı gün içerisinde İdlib'in Cebel Zaviye bölgesindeki Beynin ve Deyirsünbul köylerine de yoğun roket ve havan saldırıları düzenledi.

Terör örgütü YPG/PKK, 8 Şubat'ta sabah saatlerinde SMO cephe hattına düzenlediği sızma girişiminden sonra El-Bab'daki sivil yerleşim yerine roket saldırısı düzenlemiştir. El-Bab ilçe merkezine düzenlenen terör saldırısında 3'ü çocuk 9 sivil yaralanmıştır. 13 Şubat 2021'de Çobanbey'in en işlek caddesinde bomba yüklü araçla terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Meydana gelen patlamada bir sivil hayatını kaybederken, 12 sivil de yaralanmıştır. 14 Şubat'ta Afrin'in Cinderes beldesinde araca yerleştirilen bomba infilak ettirilmiştir. Terör saldırısında 1 sivil hayatını kaybederken, 4 sivil de yaralanmıştır.<sup>12</sup>

## ■ IRAK GÜNDEMİ

### • Siyaset

Sadr Hareketi ve Sairun Koalisyonu lideri Mukteda es-Sadr, ABD güçlerinin ülkeden çekilmesini isteğini yineleyerek Irak'ın İsrail ile ilişkileri normalleştirmesine izin vermeyeceğini belirtti. Sadr, normalleşmenin kapıda olduğunu ancak Irak Parlamentosunun bunu engelleyerek izin vermemesi gerektiğini, "kanları pahasına olsa bile İsrail ile ilişkilerin normalleşmesine izin verilmeyeceğini" söyledi. Ekim 2021'de gerçekleştirilecek seçimlerle ilgili de yorumlarda bulunan Sadr, "Herkesi, erken seçimlerin başarılı olması için şiddetten uzak demokratik ortamın oluşturulmasına katkı sunmaya çağırıyorum. Seçimlerde uluslararası denetimi kabul ederiz ancak başka ülkelerin seçime müdahalesine izin vermeyiz" dedi.<sup>13</sup>

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih ile Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımî'nin bütçe ve seçim konularını görüşmek üzere bir araya geldiği görüşmede, siyasi gelişmelerin yanı sıra 2021 yılı Bütçe Yasa Tasarısı'nın da ele alındığı kaydedildi. Görüşmede, erken seçim konusuna da değinilerek hazırlıkların devam ettiği belirtildi.<sup>14</sup>

<sup>12</sup> <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrinde-bombali-teror-saldirisi-1-olu-4-yarali/2144490>

<sup>13</sup> <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iraktaki-sii-lider-sadr-israil-ile-iliskileri-normallestirmeye-izin-vermeyeceklerini-soyledi/2139902>

<sup>14</sup> <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1638649826322218>

8 Şubat 2021 tarihinde Mısır, Ürdün ve Irak Dışişleri Bakanları bölgedeki gelişmeleri değerlendirmek üzere Kahire’de bir araya geldi. Görüşmede üç ülkenin de stratejik çıkarlarına hizmet edecek projelerin uygulanmasının hızlandırılmasına ve su sorununun aşılması için iş birliğinin artmasına yönelik kararların alındığı belirtildi.<sup>15</sup> Diğer taraftan Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah es-Sisi, 10 Şubat 2021 Çarşamba günü Kahire’de Mısır Genel İstihbarat Bakanı Abbas Kâmil ve Irak’ın Kahire Büyükelçisi Ahmed Naif el-Duleymi’nin katılımıyla Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin ile bir araya geldi. Toplantıda, bölgedeki siyasi ve güvenlik durumunun ele alınarak bu konudaki zorlukların gözden geçirildiği aktarıldı. Mısır Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Bessam Radi de görüşmede, “iki ülke arasında güvenlik ve istikrarı yeniden sağlamak için karşılıklı istişarelere devam edilmesi” hususunda uzlaşa sağlandığını söyledi.<sup>16</sup>

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin’in Kuveytli mevkidaşı Ahmet Nasir Muhammed Sabah ile bir araya geldiği görüşmede, iki ülke arasındaki ilişkilerin ele alındığı belirtildi. İki tarafın da tüm alanlarda iş birliğinin önemi, istişarelerin devamı ve Arap birliğini koruyacak ve tüm bölgenin karşı karşıya olduğu zorluklarla yüzleşecek anlamlı diyalogların benimsenmesi gerektiğini belirttiklerinin altı çizildi.<sup>17</sup> Ayrıca Hüseyin’in Yunan mevkidaşı Nikos Dendias ile bir araya geldiği aktarıldı. Söz konusu görüşmenin Dendias’ın daveti üzerine başkent Atina’da gerçekleştiği bildirilirken görüşmede Yunanistan ile Irak’ın ekonomik ilişkilerinin ele alındığı kaydedildi.<sup>18</sup>

Irak Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada, Rusya’nın Astana Görüşmelerine Irak’ın gözlemci olarak katılması için resmî bir davet verdiğini bildirdi. Bununla birlikte Astana formatında Suriye Konulu Uluslararası Toplantı’nın (Astana-15) Soçi’de, 16-17 Şubat 2021 tarihleri arasında gerçekleşmesinin beklendiği aktarıldı.<sup>19</sup>

#### • Güvenlik

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından 10 Şubat 2021 tarihinde saat 02.55’ten itibaren Kuzey Irak’ın Gara bölgesinde, terör örgütü PKK ve diğer terörist unsurları etkisiz hâle getirerek Irak’ın kuzeyinden halka ve güvenlik güçlerine yönelik terör saldırılarını bertaraf etmek ve hudut güvenliğini sağlamak amacıyla başlatılan Pençe Kartal-2 Harekâtı esnasında çıkan çatışmada, üç askerin şehit olduğu ve üç askerin de yaralandığını ak-

15 <https://www.middleeastmonitor.com/20210208-egypt-jordan-iraq-hold-talks-in-cairo/>

16 [https://turkish.aawsat.com/home/article/2798741/mısır-ve-irak-bölgenin-güvenliğini-desteklemek-için-karşılıklı-koordinasyon?utm\\_source=dlvr.it&utm\\_medium=twitter](https://turkish.aawsat.com/home/article/2798741/mısır-ve-irak-bölgenin-güvenliğini-desteklemek-için-karşılıklı-koordinasyon?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter)

17 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1638918986295302>

18 <https://www.basnews.com/tr/babat/668847>

19 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1642073362646531>

tarıldı.<sup>20</sup> Bununla birlikte Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar “son derece özel ve kritik bir harekât” olarak nitelendirdiği operasyona ilişkin açıklamalarda bulunarak hareket kapsamında 48 teröristin öldürülürken iki teröristin de sağ olarak ele geçirildiğini ve operasyonun tamamlanarak kara ve hava unsurlarının üslerine güvenle geri döndüğünü bildirdi.<sup>21</sup> Harekât ile ilgili açıklamalarına devam eden Akar, Gara bölgesinde “Kontrol altına alınan mağarada masum ve silahsız 13 vatandaşımızın şehit edildikleri tespit edilmiştir” dedi.<sup>22</sup>

Haşdi Şaabi'nin ise Irak'ın Musul vilayetine bağlı Sincar'a yönelik olası bir operasyon ihtimaline karşı Musul, Necef ve Kerbela vilayetinden getirdiği üç tugaylık askerî gücü Sincar'ın çevresi ve Sincar Dağı'na konuşlandırdığı bildirildi. Bu çerçevede söz konusu üç tugaydan Bedir Güçleri 2. Tugay'ının Sincar'ın doğusuna, 23. Tugay'ın Sincar'ın batısına 14. Tugay'ın ise Sincar Dağı'na konuşlandırıldığı aktarıldı.<sup>23</sup> Diğer taraftan İran'a yakınlığı ile bilinen Fetih Koalisyonu Lideri Hadi el-Amiri yaptığı açıklamada, Irak güvenlik güçleri ile Haşdi Şaabi'nin Irak'ı savunabildiğini belirterek “Türkiye, Irak topraklarını hedef almayı bırakmalı” dedi.<sup>24</sup>

Irak ordusunun Haşdi Şaabi güçlerinin de desteğiyle terör örgütü IŞİD'e karşı geniş çaplı operasyon başlattığı bildirildi. Irak Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Bağdat ve Anbar'ın batısı ile Selahaddin ve Anbar vilayeti arasındaki bölgeler dâhil olmak üzere üç noktada başlatılan operasyona, Irak ordusu ve Haşdi Şaabi'ye bağlı birliklerin katıldığı, Irak Hava Kuvvetlerinin de destek verdiği kaydedildi.<sup>25</sup>

Irak'ın Kerkük vilayetine bağlı Dakuk ilçesinde terör örgütü IŞİD, Irak güvenlik güçlerini hedef alan bir saldırı düzenledi. Güvenlik güçlerinden paylaşılan bilgilere göre, terör örgütü IŞİD'in düzenlendiği saldırı sonucu Federal Polis mensubu iki kişi hayatını kaybederken iki polis de yaralandı.<sup>26</sup> Öte taraftan Irak güvenlik güçleri, terör suçlamalarıyla yargılanan beş kişinin Irak'ın Nasıriye vilayetinde bulunan bir hapisanede idam edildiğini açıkladı. Bölgede bulunan güvenlik güçlerinin idam edilen kişilerin örgüt bağları konusunda herhangi bir açıklama yapmadıkları belirtildi.<sup>27</sup>

20 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pence-kartal-2-harekatinda-yaralanan-bir-asker-daha-sehit-oldu/2141083>

21 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bakan-akar-garada-13-vatandasimiz-sehit/2144144>

22 <https://twitter.com/tcsavunma/status/1360748269605945344>

23 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/130220217>

24 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Amiri-to-Turkey-stop-targeting-Iraqi-territory>

25 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-artan-deas-tehdidi-uzerine-3-bolgede-operasyon-baslatildi/2139871>

26 <https://www.facebook.com/697288953791648/posts/1640677316119469/>

27 <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security/iraq-hangs-five-men-convicted-of-terrorism-sources-say-idUSKBN2A91R1?il=0>

Irak Savunma Bakanlığına bağlı Güvenlik Medya Ağı tarafından yapılan açıklamada, Irak'ın Vasit vilayetinin merkezini oluşturan Kut kentinde düzenlenen gösterilerde bir kişi hayatını kaybederken çoğunluğu güvenlik görevlisi olmak üzere 150 kişinin de yaralandığı aktarıldı.<sup>28</sup> Vasit'teki göstericiler daha önce Vali Muhammed Cemil Miyahi'nin istifa etmesi için 10 günlük süre vermişti. Bu sürenin dolması ve valinin istifa etmemesi üzerine göstericiler yeniden sokağa indi.

#### • Ekonomi

Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Fatih Yıldız, 2020 yılında Türkiye ile Irak arasındaki ticaret hacminin 20 milyar doları aştığını bildirdi.<sup>29</sup> Twitter hesabı üzerinden yaptığı açıklamada Büyükelçi Yıldız, "Irak ile ticaret hacmimiz 2020 yılında 20 milyar 666 milyon dolar olarak gerçekleşti. Böylece, 20 milyar dolar hedefini aştık" ifadelerini kullandı.

Irak Elektrik Bakanlığından İran'dan Irak'a doğal gaz ithalatının arttığına ilişkin açıklama geldi. Elektrik Bakanlığı Sözcüsü Ahmet Musa, "Daha önce İran'dan doğal gaz ithalatı 7 milyon metreküpken, şu anda 13 milyon metreküpe yükseldi" dedi.<sup>30</sup>

#### • Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Kültür Bakanlığı, İran'ın Irak'taki tarihî eserlerden Taki Kisra'yı onarma çalışmalarının Bağdat tarafından onaylanmadığını duyurdu. Bakanlık tarafından yapılan açıklamada, Irak Arkeoloji ve Tarihi Eserleri Koruma Derneği Başkanı Leys Hüseyin'in İran'ın Irak Büyükelçisine, "İran'ın Taki Kisra'yı onarma önerisini kabul edemeyiz" yanıtını verdiği aktarıldı. Ayrıca Hüseyin, "İran Büyükelçisi İrac Mescidi'ye, çatışmaların yaşandığı bölgelerin onarımının Uluslararası Koalisyon tarafından üstlenildiği iletildi" ifadelerini kullandı.<sup>31</sup>

Irak Sağlık ve Ulusal Güvenlik Yüksek Komitesi, koronavirüs (Covid-19) salgınında vakaların artması üzerine kısmi sokağa çıkma yasağı uygulanmasına karar verildiğini bildirdi. Bu kapsamda, 18 Şubat 2021 tarihinden itibaren iki hafta boyunca akşam 20.00 ile sabah 05.00 saatleri arasında sokağa çıkma yasağının getirildiği açıklanırken cami ve mescitlerin sadece namaz vakti açık tutulmasının kararlaştırıldığı aktarıldı.<sup>32</sup>

Irak Deprem ve Hava Durumu Gözlem Merkezi 10 Şubat 2021 tarihinde, Irak-Suriye sınırında deprem meydana geldiğini duyurdu. Yapılan açıklamaya göre, sabah saatlerinde

28 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/64309-Irak-karıştı:-1-ölü,-150-yaralı>

29 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bagdat-buyukelcisi-yildiz-irakla-ticaret-hacmimiz-2020de-20-milyar-666-milyon-dolar/2137136>

30 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1639917082862159>

31 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1638950512958816>

32 <https://www.basnews.com/en/babat/669044>

Sincar'ın batı bölgesinde yerin 57 kilometre derinliğinde 4.3 büyüklüğünde deprem meydana geldi.<sup>33</sup>

## ■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

### • Siyaset

9 Şubat 2021'de Türkmeneli Partisi Genel Merkezinde bazı Türkmen siyasi partilerinin temsilcileri arasında gerçekleştirilen toplantıya ve sonrasında açıklanan kararlar sonrası Irak Türkmen Cephesi'ne (ITC) yönelik yapılan bazı karşıt açıklamalara dair ITC lideri ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi önemli açıklamalarda bulundu. Salihi, ITC'yi hedef almanın Irak'taki Türk varlığını hedef almak anlamına geleceğini, bu projeyi sürdürenlerin terör örgütleri PKK ve IŞİD ile aynı safta durduklarını ifade etti. Salihi ayrıca, içten ve dıştan gelen hainlere müsamaha göstermeyeceklerini aktararak mücadelelerini sürdüreceklerini vurguladı.<sup>34</sup>

11 Şubat tarihinde toplanan ITC Yürütme Kurulu toplantısının ardından da yazılı bir açıklama yapılarak, 9 Şubat'ta bazı Türkmen siyasi kuruluşlarının almış olduğu millî birliğin korunmasına dönük kararların desteklendiği ve bu toplantıya ITC'nin de iştirak ettiği belirtildi. Ancak seçim işlerine yönelik ITC'yi bağlayıcı bir karar olabilmesi için kararın ITC'nin Yürütme Kurulu tarafından alınması gerektiği, dolayısıyla 9 Şubat'taki toplantıya iştirakin ve alınan kararların herhangi bir bağlayıcılığının bulunmadığının altı çizildi.<sup>35</sup>

Öte yandan Kerkük'te ITC'ye destek amaçlı gösteri yürüyüşü düzenlenirken yürüyüşe Erşat Salihi de katılarak bir konuşma gerçekleştirdi. Salihi, ITC'nin tüm Türkmen siyasi partilerinden daha fazla oy aldığını hatırlatarak bu nedenle ITC'nin tüm siyasi kararlarda en büyük rolü alması gerektiğini savundu.<sup>36</sup>

Türkmeneli Partisi Lideri Riyaz Sarıkahya, Irak Parlamentosunda bulunan Türkmen milletvekillerine yönelik eleştirilerini dile getirerek Türkmen milletvekillerinin Türkmeneli bölgelerindeki asıl sorunları görmezden geldiklerini, bilhassa Kerkük'te mevcut Vali vekili ile karşılıklı çıkarlarının olduğunu öne sürdü. Sarıkahya ayrıca, bazı Türkmen partileri ile birlikte Kerkük Valiliğinin üç kişilik bir komisyondan oluşması için teklif verdiklerini bildirdi. Buna karşın Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih'in de bir plan öne sürdüğünü ifade eden Sarıkahya, Salih'in Hristiyan bir vali ile Türkmen, Kürt ve Arap olmak üzere üç yardımcısının olması yönünde bir plan ortaya koyduğunu belirtti. Ancak Sarıkahya gerek

33 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1639717472882120>

34 <https://twitter.com/Ersatsalihi/status/1359441914685227011?s=20>

35 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1640544859466048>

36 <https://twitter.com/tebajansi/status/1359839060978782208?s=20>

kendilerinin gerekse de Cumhurbaşkanı'nın belirlediği planın Bağdat'ta kabul görmediğini, kabul görmemesinin parlamentoda yer alan bazı milletvekillerinin mevcut Kerkük Vali Vekili Rakan Said Cuburi'yi korumalarından kaynaklandığını söyledi.<sup>37</sup>

KDP tarafından yapılan açıklamada, gelecek seçimlerde Kerkük'te seçimlere parti olarak katılım sağlanacağı belirtildi. KDP Seçim İşleri Kurumu Sorumlusu Hasro Goran, "KDP olarak Kürt siyasi partilerin birleşmesi ve tek liste olarak seçimlere katılım göstermesinden yanayız" ifadelerini kullanırken, Kerkük dâhil olmak üzere Kürtlerin bulunduğu Irak'ın her bölgesinde seçimlere katılacaklarını aktardı.<sup>38</sup>

Türkmeneli Partisi Riyaz Sarıkahya, Haşdi Şaabi Heyeti Genelkurmay Başkanı Abdülaziz Ebu Fedek ile Kerkük'te bir görüşme gerçekleştirdi. Türkmeneli Partisi'nin resmî sosyal medya hesabından yapılan paylaşımlarda görüşmeye bazı Türkmen siyasi parti yetkililerinin de katıldığı ve görüşmede Türkmeneli Partisi olarak Haşdi Şaabi'ye verilen desteğin yinelenildiği belirtildi.<sup>39</sup>

#### • Güvenlik

Terör örgütü IŞİD'in Kerkük'te düzenlediği saldırıda bölgedeki Federal Polis güçlerine mensup üç güvenlik gücünün hayatını kaybettiği, yedisinin ise yaralandığı bildirildi. Kerkük Polis Müdürü Ali Kemal yaptığı açıklamada saldırının Dakuk ilçesine bağlı Arap köyü yakınlarındaki kontrol noktasında silahlı saldırı şeklinde düzenlendiğini söyledi. Saldırıya polis güçlerinin karşılık verdiğini belirten Kemal, yaklaşık 1 saat çatışmanın sürdüğünü kaydetti.<sup>40</sup>

Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı, Kerkük'te Peşmerge güçlerinin bulunmadığını açıkladı. Ortak Operasyonlar Komutanlığı Sözcüsü Tahsin el-Hafaci tarafından yapılan açıklamada, Kerkük'te Irak Ordusu ve Federal Polis güçlerinin bulunduğunu ancak Peşmerge ile de aralarında koordinasyonun olduğunu belirtti. El-Hafaci, son dönemde kamuoyunda gündem olan Peşmerge'nin Kerkük'e dönmek üzere girişimlerde bulunduğu ve hâlihazırda bazı Peşmerge güçlerinin Kerkük'te konuşlanmaya başladığına dair haberlerin doğru olmadığını vurguladı.<sup>41</sup>

Musul'a bağlı Telafer ilçesinde terör örgütü IŞİD'in bölgedeki terör eylemlerinden sorumlu bir militanın güvenlik güçleri tarafından yakalandığı açıklandı. Irak Savunma Ba-

37 <https://www.youtube.com/watch?fbclid=IwAR03kRiZ4tzAswQT-N0380DoSxPwRFZPHvDI7J8wE8gCOEy4UXX0geGNuGQ&v=3m4D75-JyKU&feature=youtu.be>

38 <https://ninanews.com/Website/News/Details?Key=887051>

39 [https://www.facebook.com/permalink.php?story\\_fbid=1297642810607087&id=523275694710473](https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1297642810607087&id=523275694710473)

40 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/3-policemen-killed-in-daesh-isis-terror-attack-in-iraq/2142162>

41 <https://baghdadtoday.news/ar/news/145376/A>

kanlığı tarafından yapılan açıklamada, teröristin, Irak ordusuna bağlı güçlerin Telafer'in İyaziye nahiyesinde gerçekleştirdiği operasyon neticesinde yakalandığı ifade edildi.<sup>42</sup>

Haşdi Şaabi Heyeti Genelkurmay Başkanı Abdülaziz Ebu Fedek, 10 Şubat'ta Kerkük'ü ziyaret ederek bölgedeki diğer güvenlik birimlerinin yetkilileri ile geniş çağlı bir toplantı gerçekleştirdi. Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanı Saad Harbiye de toplantıya katılırken, Kerkük'teki mevcut güvenlik durumunun istikrarlı bir yapıda olduğuna dikkat çekildi. Terör örgütü IŞİD karşı operasyonların devam ettiği ve gelecek dönemde de operasyonların süreceğinin vurgulandığı toplantıda, Kerkük'ün güvenliğinin sağlanmasında Haşdi Şaabi'nin öneminin de altı çizildi.<sup>43</sup>

## ■ IKBY GÜNDEMİ

### • Siyaset

Erbil İl Meclisi, IKBY Parlamentosu KDP Grup Başkan Vekili Ümit Hoşnav'ı kentin yeni valisi olarak seçti. Hoşnav, 30 üyeden oluşan il meclisinde oturuma katılan 23 üyesinin 18'inin oyunu alarak kentin yeni valisi olurken, diğer yandan il meclisindeki oturuma Goran Hareketi, Kürdistan İslami Birliği (Yekgirtu) ve Kürdistan İslami Grubu (Komala) üyelerinin katılmaması ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) temsilcilerinin oturumda oy kullanmaması dikkat çekmiştir. Konuya ilişkin Ümit Hoşnav oturuma katılıp katılmamanın üyelerin inisiyatifinde olduğunu belirterek sürecin demokratik bir şekilde işlediğini ve önemli olanın Erbil'e hizmet etmek olduğunu ifade etmiştir. Erbil Valisi Fersat Sofi'nin 18 Kasım 2020'de koronavirüs nedeniyle vefat etmesinin ardından 2 Şubat 2021'de yeni vali seçimleri için adaylık süreci başlamıştı.<sup>44</sup>

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Politbüro Üyesi Hoşyar Zebari, IKBY'ye sığınan ve İran yargısı tarafından hakkında hüküm kararı verilmiş İran vatandaşlarının İran'a teslim edileceğini açıkladı. İran Yargı Erki Başkanı İbrahim Reisi ile Bağdat'ta bir araya gelen Hoşyar Zebari'nin görüşmede "IKBY'nin, İran'dan kaçan hüküm giymiş vatandaşları İran Yargı Erki'ne teslim vermek için hazır olduğunu" ifade ettiği, İran Yargı Erki Başkanı Reisi'nin ise IKBY'nin güven ve istikrarının kendileri için İran'ın güvenliği ile eşdeğer olduğunu söylediği kaydedildi.<sup>45</sup>

El-Sabah Gazetesi'nin 1 Ocak 2021'deki manşetinde "Bağdat ile Erbil arasında Irak 2021 mali bütçe yasası üzerine anlaşma yapılmadığı takdirde Süleymaniye vilayetinin doğru-

42 <https://www.mawazin.net/Details.aspx?Jimare=141019>

43 <https://al-hashed.net/2021/02/10/اجتماع-أميني-موسع-في-كركوك-بحضور-رئيس/>

44 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/080220212>

45 [https://drawmedia.net/page\\_detail?smart-id=7828](https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7828)

dan Bağdat ile mali anlaşma yapmak istediği” haberi yer almıştır. Haber kapsamında Erbil’in Bağdat ile anlaşamaması durumunda KYB’nin ve Süleymaniye yönetiminin doğrudan Bağdat ile siyasi ve mali anlaşma yapmak için hazır olduğu öne sürülmektedir. Fakat Bağdat ile Süleymaniye’nin doğrudan anlaşma imzalaması için taraflar arasında hukuki ve siyasi engeller olduğu iddia edilmektedir.<sup>46</sup>

#### • Ekonomi

Irak Parlamentosu Maliye Komisyonu Sözcüsü Ahmed Sefar, 2021 Irak mali bütçe yasa tasarısında IKBY’nin bütçedeki payı konusunun çözüm yolunda ilerlediği açıklamasında bulundu. Konuya ilişkin KDP’nin, partinin Politbüro Üyesi Hoşyar Zebari başkanlığında bir heyeti Bağdat’a gönderdiği öğrenildi.<sup>47</sup> Öte yandan IKBY Başbakanı Mesrur Barzani 10 Şubat Çarşamba günü düzenlediği basın konferansında “Merkezî yönetimin Erbil’in bütçedeki payını göndermediği takdirde petrol gelirlerini Bağdat’a göndermeyeceklerini” ifade etmiştir.<sup>48</sup> IKBY Bakanlar Kurulu Divan Başkanı Ümit Sabah ise yaptığı açıklamada, Bağdat’ı ziyaret eden IKBY heyetinin bütçe yasa tasarısı onaylanana kadar Erbil’e dönmeceğini belirtti.<sup>49</sup>

IKBY Sözcüsü Cotyar Adil, IKBY’nin her ay kamu personelinin maaşının düzenli bir şekilde dağıtılacağını kaydetti. 2 Ocak’ta bir televizyon kanalının programına katılan Adil, “Başbakan Mesrur Barzani’nin talimatıyla 2021 yılında memur maaşlarının her ay zamanında yatırılacağını” söyledi. IKBY Sözcüsü ayrıca, Başbakanın talimatı doğrultusunda kararı uygulamaya geçtiklerini ve bir daha memur maaşlarının dağıtılmasının gecikmeyeceğini vurgularken Bağdat ile Erbil arasındaki mali bütçe görüşmelerinin sürdürüleceğini söyledi.<sup>50</sup>

Şubat ayının sonunda IKBY’nin 2021 bütçesinin Bakanlar Kurulu tarafından IKBY Parlamentosuna gönderilmesi beklenmektedir. Bir televizyon kanalına konuşan IKBY Parlamentosu Milletvekili Şayan Askeri, kesin olmamakla birlikte IKBY Bakanlar Kurulunun 2021 bütçesini 20 Şubat’ta IKBY Parlamentosuna gönderebileceğini kaydetmiştir. Parlamenteoya gönderilmesi beklenen bütçenin milletvekilleri tarafından gündeme alınacağını belirten Goran Hareketi Milletvekili Şayan Askeri, bütçenin iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla onay alacağını tahmin ettiklerini ifade etmiştir.<sup>51</sup>

46 [https://drawmedia.net/page\\_detail?smart-id=7760](https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7760)

47 <http://www.shanpress.com/details.aspx?jimare=27605>

48 <https://esta.krd/39909/>

49 <https://mewdamedia.com/articles/14127>

50 <https://www.rudaw.net/sorani/business/020220212>

51 <https://esta.krd/37233/>

### • Güvenlik

Türk Silahlı Kuvvetlerinin 10 Şubat'ta başlattığı Pençe Kartal-2 Harekâtı'na yönelik terör örgütü PKK tarafından paylaşılan açıklamalara cevap veren KDP Sözcüsü Mahmud Muhammed, PKK'nın bölgedeki varlığının Türkiye'nin operasyonlarını tetiklediğini belirterek örgütün kaos ve istikrarsızlığın sebebi olduğuna dikkat çekmiş; örgütün iddialarının tam aksine KDP'nin operasyonla bir ilgisinin bulunmadığını, eğer KDP harekâta katılmış olsaydı örgütün çok zor durumda kalacağını PKK'nın çok iyi bildiğini açıklamıştır.<sup>52</sup>

IKBY Asayiş Birimleri, Süleymaniye'de bulunan Kanispike Dağı'nda IŞİD bayrağı ve patlayıcılarla birlikte üç teröristin yakalandığını paylaştı. 4 Ocak'ta kamuoyuna duyurulan açıklamada yakalanan teröristlerin IKBY'de birden fazla terör eylemi planladığı kaydedildi.<sup>53</sup>

### • Sosyal Hayat ve Sağlık

IKBY'de tespit edilen koronavirüs vaka sayısı toplam 106.870'e yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 3.496'ya ulaştı. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının ise 102.234'e ulaştığı kaydedildi.<sup>54</sup> **Bölgede koronavirüs vaka sayısının artışı hızla son aylarda düşmüş olmasına rağmen IKBY Sağlık Bakanlığı** mutasyonlu virüs uyarısında bulunarak salgının yeni dalgasının daha hızlı ve geniş yayılmasına karşın tedbirler alınması gerektiğini duyurdu.<sup>55</sup>

## ■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

### • Suudi Arabistan:

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Faysal bin Ferhan, İran ile gelecekte yapılacak herhangi bir anlaşmaya İran'dan tehdit algılayan her devletin taraf olması gerektiğini belirtti.<sup>56</sup>

Veliaht Prens Muhammed bin Selman, ülkedeki yasal çerçeveyi geliştirmek adına oluşturulan dört yasa reformunu tanıttı. Bunlar Şahsi Hal Kanunu, Medeni İşlemler Kanunu, Takdire Bağlı Yaptırımlar için Ceza Kanunu ve Delil Kanunu'nu kapsamaktadır. Reformların mahkeme kararlarına yardımcı olacağı, yargı kurumlarının etkinliğini artıracığı beklenmektedir.<sup>57</sup>

<sup>52</sup> <https://www.basnews.com/so/babat/668671>

<sup>53</sup> <https://esta.krd/38178/>

<sup>54</sup> <https://esta.krd/40575/>

<sup>55</sup> <https://www.rudaw.net/sorani/health/130220219>

<sup>56</sup> <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-countries-threatened-by-iran-must-be-party-to-future-deal-1.77053394>

<sup>57</sup> <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-to-launch-new-wave-of-judicial-reforms-1.77054253>

Mayıs 2017'den beri tutuklu olan Suudi kadın hakları aktivisti Luceyn el-Hezlul serbest bırakıldı. Rejim değişikliğini savunduğu ve terörizm suçuna bulaşan kişilerle bağlantısı olması sebebiyle tutuklanmıştı.<sup>58</sup> El-Hezlul'un ailesi kadınların güçlendirilmesi, haklar verilmesi ve reformlar düzenlenmesinin bir yalan olduğunu, gerçek reformlar olmadığını söyledi.<sup>59</sup>

İngiltere, Suudi Arabistan'a silah satışlarını durdurmayacağını açıkladı. ABD'nin aldığı kararı onları bağlamadığını, İngiltere'nin sıkı kriterleri olduğu ve onlara göre satışların gerçekleştirildiği belirtildi.<sup>60</sup>

#### • Birleşik Arap Emirlikleri (BAE):

BAE'nin Umut sondasının başarılı bir şekilde Mars gezegeninin yörüngesine girdiği açıklandı. Bu, BAE'yi Mars'a ulaşmayı başaran beşinci ülke hâline getirirken Arap ülkeleri arasında ise bir ilke imza attı.<sup>61</sup>

BAE, Dışişlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Enver Gargaş görevinden alınarak yerine Şeyh Şahbut bin Nahyan'ın atandığı duyuruldu. Şeyh Şahbut, 2017'den itibaren BAE'nin Riyad Büyükelçiliği görevini yürütmekteydi. Enver Gargaş'ın ise BAE Devlet Başkanı'na diplomatik danışmanlık görevini yürüteceği açıklandı.<sup>62</sup>

Abu Dabi Veliaht Prensi Muhammed bin Zayid el-Nahyan, İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'yi İran Ulusal Günü ve İslam Devrimi'nin yıldönümü hasebiyle tebrik etti.<sup>63</sup>

Abu Dabi yönetici ailesinin İsrail'in Beitar Jerusalem Futbol Kulübü'nün %50 hissesini satın alması durduruldu. Anlaşma aralık ayında yapılmıştı ancak Şeyh Hamed bin Hali-fe'nin mali işlerinin incelenmesi hakkında rapordan sonra böyle bir karar alındı.<sup>64</sup>

#### • Katar:

Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdülrahman es-Sani, Katar'ın İran ile tekrar bir nükleer anlaşma imzalanması adına siyasi ve diplomatik adımlar attığını belirtti. Hem ABD ile hem de İran ile iletişimin süreceğine değinildi.<sup>65</sup>

58 <https://gulfnnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-womens-rights-activist-loujain-al-hathloul-released-1.1612993812957>

59 <https://www.middleeastmonitor.com/20210212-saudis-women-empowerment-drive-is-a-lie-says-family-of-released-activist/>

60 <https://www.middleeastmonitor.com/20210209-uk-refuses-to-stop-arms-sales-to-saudi-arabia-in-line-with-us-policy/>

61 <https://www.reuters.com/article/idUSL1N2KF20R>

62 <https://www.middleeastmonitor.com/20210211-uae-removes-fm-anwar-gargash-in-cabinet-reshuffle/>

63 <https://www.middleeastmonitor.com/20210211-uae-leaders-congratulate-tehran-on-islamic-revolution-anniversary/>

64 <https://www.middleeastmonitor.com/20210212-uae-investment-in-israeli-football-club-frozen/>

65 <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AB0I0>

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, mevkidaşı Şeyh Muhammed bin Abdülrahman ile Doha'da bir araya geldi. İkili ilişkilerin çok güçlü olduğuna ve daha da gelişeceğine değinildi. Çavuşoğlu, Körfez normalleşmesini memnuniyetle karşıladıklarını ve Körfez ülkelerinin dostane ilişkilerine dönmelerini umduklarını belirtti. Ambargonun ve kısıtlamaların kalkmasının iyi bir başlangıç olduğuna da değindi. Libya konusunda Katar ve Türkiye'nin nasıl bir katkı sağlayabileceği ve Libyalıları, yeni yönetimi nasıl destekleyebileceklerine dair görüşüldüğü de belirtildi.<sup>66</sup>

Katar ve Suudi Arabistan arasında 2017'den beri ilk diplomatik görüşme gerçekleşti. Yeni ataması gerçekleştirilen Dışişlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Sultan bin Saad el-Murayki, Suudi Maslahatgüzarı Ali Saad Ali Al-Kahtani ile görüştü.<sup>67</sup>

#### • Yemen:

ABD'de yeni yönetimin daha önce sinyallerini verdiği gibi hafta içinde İran destekli Husi grup terör örgütleri listesinden çıkarıldı. Kararı ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken açıkladı. Karar Şubat 16'dan itibaren yürürlüğe girecek. Blinken bu kararın alınmasında Yemen'de derinleşen insani krizin etkili olduğunu ifade etti.<sup>68</sup>

Öte yandan Husi milisler Suudi Arabistan'ın güneyindeki iki havalimanını insansız hava araçlarıyla isabetli bir şekilde vurduğuna yönelik bir açıklama yaptı. Husi Sözcü Yahya Saree tarafından yapılan açıklamada Abha Uluslararası Havaalanı ve Kral Halid Uluslararası Havaalanı'nın hedef alındığı bildirildi.<sup>69</sup> Suudi Koalisyonu ise hava saldırısının başarıyla engellendiğine yönelik açıklamada bulundu.

BM Yemen Özel Temsilcisi Martin Griffiths ise hafta içi İran'a ziyarette bulunarak Yemen'deki gelişmeleri görüştü. El-Cezire'ye konuşan ismini vermek istemeyen bir yetkili İran'ın Özel Temsilci Griffiths'ten BM'nin Husileri tanımasını istediğini belirtti. Sanaa'da faaliyet gösteren Husilerin sözde hükûmetinin tanınmasının Yemen'de devam eden krizi sonlandırmak için önemli olduğu belirtildi.<sup>70</sup>

Biden'in Yemen'e özel temsilci olarak atadığı Tim Lenderking Yemen Cumhurbaşkanı Abdurabbu Mansur Hadi ile Riyad'da bir araya geldi. Görüşme sonrası yapılan açıklamaya göre Lenderking önceliğin Yemen'deki tüm tarafları BM Temsilcisi Griffiths'in koordinasyonunda müzakerelerde bulunmak için bir araya getirmek olduğunu belirtti.<sup>71</sup>

66 <https://www.middleeastmonitor.com/20210211-turkey-qatar-foreign-ministers-hail-bilateral-ties/>

67 <https://www.middleeastmonitor.com/20210210-qatar-hosts-first-diplomatic-meeting-with-saudis-since-2017/>

68 <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-removes-yemens-houthi-rebels-from-terror-list/2143050>

69 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/yemen-houthis-report-accurate-strikes-on-sarabia/2143296>

70 <https://www.middleeastmonitor.com/20210210-iran-asks-un-to-recognise-houthi-govt-to-end-yemen-crisis/>

71 <https://www.middleeastmonitor.com/20210212-new-us-envoy-meets-yemen-president-in-saudi/>

Son olarak, Husilerin Marib'e yönelik saldırılarının yeniden başladığı rapor edildi. Suudi Arabistan önderliğindeki Arap Koalisyonu güçlerinden bir yetkili çatışmaların Marib'in 10 km kuzeyinde sürdüğünü ve şu ana dek 20 koalisyon askerinin hayatını kaybettiği 28'inin de yaralandığını bildirdi.<sup>72</sup>

#### • Kuveyt:

Kuveytli vatandaşların mahkeme sekreteri görevinde bulunan yabancı işçilerin yerini alacağı açıklandı.<sup>73</sup>

Kuveyt'in yolsuzluk otoritesi Nazaha Emirlik Divanı'ndan bir yetkiliyi işaret ederek kamu fonlarının ele geçirilmesiyle ilgili suçlamada bulundu. Bu kişinin yolsuzlukla yargılanması için gerekli adımların atılacağına dair açıklama yapıldı.<sup>74</sup>

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Kuveyt Emiri Şeyh Nevaf ile görüştü. Körfez krizinin çözülmesinde oynadıkları rolden ötürü Çavuşoğlu, Kuveyt Emiri'ne tebriklerini sundu. Çavuşoğlu, bütün ve istikrarlı bir Körfez bölgesi istediklerini, Körfez İşbirliği Konseyi ile birlikte çalışmak istediklerini belirtti. Kuveyt'le ilişkilerin, özellikle ekonomik alanda geliştirmeyi hedeflediklerini belirtti.<sup>75</sup>

#### • Umman:

IMF'in açıkladığı rapora göre koronavirüs ve düşük petrol fiyatları sebebiyle Umman'ın ekonomisi 2020 yılında %6,4 küçülmüştür.<sup>76</sup>

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, mevkidaşı Seyid Badr Hamad el-Busaidi ile görüştü. İkili dostane ilişkilere değinilirken çeşitli alanlarda ilişkilerin geliştirilmesine değinildi. Bölgesel ve uluslararası gelişmeler hakkında da görüşüldü.<sup>77</sup>

Umman Dışişleri Bakanı Badr el-Busaidi, İsrail ile sürdürdükleri ilişkinin düzeyinden ve diyalogdan memnun olduklarını dile getirdi. İsrail ve Filistinliler arasında iki devletli çözüme dayanan bir barışa bağlı olduklarını belirtti. İran ve ABD arasında tekrar bir anlaşma imzalanmasına sıcak baktıklarını, ara buluculuk edebileceklerini de yineledi.<sup>78</sup>

72 <https://www.middleeastmonitor.com/20210210-yemen-houthis-renew-operations-in-marib-province/>

73 <https://gulfnnews.com/world/gulf/kuwait/kuwaitis-to-replace-expats-in-court-jobs-1.77171544>

74 <https://gulfnnews.com/world/gulf/kuwait/kuwait-amiri-diwan-official-under-investigation-over-corruption-1.77042580>

75 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkey-s-foreign-minister-meets-kuwait-ruler/2138770>

76 <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AC1QA>

77 <https://www.timesofoman.com/article/oman-turkey-to-boost-ties>

78 <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AB1XH>

### • Bahreyn:

Hafta içi Yunanistan'ın ev sahipliğinde 7 ülkenin dışişleri bakanlarının katıldığı bir forum düzenlendi. Genel olarak Akdeniz ve Ortadoğu'daki meselelerin ele alındığı toplantıya Bahreyn de katıldı. Toplantıda Bahreyn'i Dışişleri Bakanı Dr. Abdullatif bin Raşid ez-Zayani temsil etti.<sup>79</sup> Bakan Ez-Zayani burada ikili görüşmeler de gerçekleştirdi. Bu kapsamda Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin ile bir araya geldi. İkili iş birliklerini geliştirmenin yollarını görüştüler.<sup>80</sup>

Dışişleri Bakanı Ez-Zayani Brüksel'e de bir ziyaret gerçekleştirdi. Bu ziyareti kapsamında Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel ile bir araya geldi.<sup>81</sup> Bakan Brüksel ziyareti kapsamında AB Dışişleri ve Güvenlik Politikaları Yüksek Komiseri Josep Borrell ile de bir görüşme gerçekleştirdi. Bu görüşmede taraflar arasında iş birliği anlaşması imzalandı.<sup>82</sup>

## ■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

### • Mısır

Filistinli gruplar, Hamas ve Fetih de dâhil olmak üzere Mısır'ın başkenti Kahire'de, 22 Mayıs'taki parlamento seçimi ve 31 Temmuz'daki Başkanlık seçimini müzakere etmek üzere toplandı.<sup>83</sup> İki gün süren toplantının ardından yapılan açıklamada Hamas ve Fetih, seçim sonuçlarına saygı duyacaklarını ve kabul edeceklerini beyan ettiler. Ayrıca mutabakata varılan anlaşmada Batı Şeria ve Gazze'deki seçim bürolarında sadece Filistin polisinin görev alacağı ve özel yargı yetkisine sahip bağımsız bir seçim mahkemesi kurulacağı belirtildi.<sup>84</sup> Mısır Dışişleri Bakanı Sameh Şükrü'de toplantıda hazır bulundu. Ayrıca Filistin Dışişleri Bakanı Riyad Maliki, Mısır'ın bu süreçteki katkıları nedeniyle şükranlarını belirtti.<sup>85</sup> Mısır ise müzakereler esnasında daha önce dört günlüğüne açtığı Filistin ile olan Refah Sınır Kapısı'nı süresiz olarak açtığını duyurdu.<sup>86</sup>

79 <https://www.middleeastmonitor.com/20210212-7-countries-meet-in-greece-to-discuss-mediterranean-gas-gulf-states-take-part/>

80 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsIraqiDeputyPrimeMinister.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDu3KtBDkRImI5WD14cUvmjw%3d>

81 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsEuropeanCouncilPresident.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDsxcpfcLGQigx%2b0qx8f450Q%3d>

82 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetswithEuropeanUnionHighRepresentativeforForeignAffairsandSecurityPolicy.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDo6HfgAkfm%2f56jB7Mlc7c8Y%3d>

83 <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/8/palestinian-factions-begin-talks-on-elections-in-cairo>

84 <https://www.arabnews.com/node/1806496/middle-east>

85 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/intra-palestinian-talks-in-cairo-successful-premier/2138123>

86 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/egypt-opens-gaza-crossing-in-both-directions/2138480>

Mısır Dışişleri Bakanı Sameh Şükrü; Yunanistan, Mısır, Fransa, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Bahreyn ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Dışişleri Bakanlarının katılımıyla Yunanistan'ın başkenti Atina'da düzenlenen Dostluk Forumu (Philia Forum) toplantısının ardından katılımcı ülkelerin Birleşmiş Milletler Tüzüğü ile uyumlu uluslararası ilkelere bağlı kaldığını ve hedeflerine ulaşmanın tek yolunun bu olduğunu dile getirdi.<sup>87</sup> Şükrü ayrıca formdan önce Yunanistanlı mevkidaşı ile bir araya gelerek ikili görüşme gerçekleştirdi.<sup>88</sup> Türkiye Dışişleri Bakanlığı ise yaptığı yazılı açıklamada "Hiçbir ülkeyi hedef almadığı öne sürülen bu forumun sonunda yapılan basın toplantısında, Yunanistan Dışişleri Bakanı tarafından Türkiye'ye yöneltilen mesnetsiz itham ve iftiralar, aslında bu girişimin söylendiği gibi 'dostluk' üzerine değil Türkiye'ye yönelik husumet üzerine inşa edilmeye çalışılan bir ittifak teşebbüsü olduğunu göstermektedir" dedi.<sup>89</sup>

#### • Libya

Geçtiğimiz günlerde Cenevre'de yapılan seçimler sonucunda dışarıdan gelen tepkiler sürmektedir. Darbeci Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi hem Muhammed Menfi hem de Abdülhamid Dibeybe'yle yaptığı tebrik görüşmelerinden sonra, Mısır'ın yeni geçici yürütme komitesini destekleyeceği sözünü vermiştir.<sup>90</sup>

Başkanlık Konseyi Başkanı olarak seçilen Muhammed Menfi'nin perşembe günü ülkenin doğusundaki Bengazi kentini ziyaret ettiği bilinmektedir. Hafter'in basın ofisinin yaptığı açıklamaya göre, Menfi Hafter'le bir toplantı gerçekleştirmiştir. Çokça tepki toplayan bu görüşmeyi, Libya Devlet Yüksek Konseyi Başkanı Halid el-Mişri de reddetmiş ve kınamıştır.<sup>91</sup>

Cumhurbaşkanı Erdoğan salı günü yaptığı açıklamada, Libya'daki Türk kuvvetlerinin uluslararası toplumda tanınan Ulusal Mutabakat Hükûmeti'ne askerî eğitimde destek vermek üzere bulduklarını belirtmiştir. Cumhurbaşkanı ancak diğer "yabancı güçlerin" sahayı terk etmesinin ardından Türk kuvvetlerinin de çekilebilme ihtimalinin olabileceğinin altını çizmiştir.<sup>92</sup>

87 <http://english.ahram.org/NewsContent/1/64/403869/-.aspx>

88 <http://english.ahram.org/NewsContent/1/64/403833/Egypt/Politics-/Egypt,-Cyprus-FMs-discuss-bilateral-relations,-reg.aspx>

89 [http://www.mfa.gov.tr/sc\\_-6\\_yunanistan-misir-fransa-suudi-arabistan-bae-bahreyn-ve-gkry-db-katilimiyla-duzenlenen-dostluk-forumu-hk-sc.tr.mfa](http://www.mfa.gov.tr/sc_-6_yunanistan-misir-fransa-suudi-arabistan-bae-bahreyn-ve-gkry-db-katilimiyla-duzenlenen-dostluk-forumu-hk-sc.tr.mfa)

90 <https://www.libyaobserver.ly/news/el-sisi-vows-egypts-support-libyas-new-executive-authority>

91 <https://www.aa.com.tr/en/africa/libya-new-presidency-council-head-visits-benghazi/2141742>

92 <https://www.reuters.com/article/us-libya-security-turkey/turkey-will-discuss-quitting-libya-if-others-go-first-erdogan-says-idUSKBN2A92JL?rpc=401&>

Beyaz Saray'dan perşembe günü gelen açıklamada, Biden'ın Libya için "Ulusal Acil Durum İlanı"nı bir yıl daha uzattığı bildirilmiştir. Bu statü ilk kez Obama döneminde, 25 Şubat 2011'de tescillenmiş ve her yıl uzatılmıştır.<sup>93</sup>

Son olarak, BM Libya Özel Temsilcisi olarak atanan Jan Kubis, görevine gelmesiyle birlikte bazı isimlerle görüşmelerde bulunmuştur. Kubis, görevi teslim etme üzere olan Başkanlık Konseyi Başkanı Serrac, UMH Dışişleri Bakanı Muhammed Tahir es-Siyale, Tobruk Temsilciler Meclisi Başkanı Akila Salih ile yeni seçilmiş iki isim olan Muhammed Menfi ve Abdülhamid Dibeybe'yle geçiş hükûmetinin kuruluş prosedürünü konuştuğu telefon görüşmeleri gerçekleştirmiştir.<sup>94</sup>

#### • Tunus

Tunus bu hafta Libya'yla bölgesel ve uluslararası oluşumlarda el ele yer almak istediğini yinelemiştir. Bu gelişmeler, Libya Dışişleri Bakanı Muhammed Tahir es-Siyale ile mevkidaşı Tunus Dışişleri Bakanı Osman el-Cerendi arasında gerçekleşen telefon görüşmesi sonucunda duyurulmuştur.<sup>95</sup> Ayrıca Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said, Libya'nın yeni Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed Menfi ile görüşerek kendisini ve yürütme konseyini Tunus'a davet etmiştir.<sup>96</sup>

Geçtiğimiz hafta Başbakan Hişam Meşişi'nin talebi üzerine gerçekleştirilen kabine revizyonuyla ilgili yaşanan gerginlikten sonra, bu hafta Nahda Hareketi konuya ilişkin yaşanan krizi protesto edeceğini bildirmiştir. Nahda Hareketi Sözcüsü Fethi el-Ayadi, bu krizin ülkenin demokratik gelişimi önünde bir engel oluşturmaması için faaliyete geçileceğini açıklamıştır. Ayadi herkesi demokrasiye sahip çıkmaya davet ederken, taraflarla görüşüleceğini bildirmiştir.<sup>97</sup> Yaşanan kriz üzerine, Tunus'un Kalbi Partisi Başkanı Usame el-Halifi de bir açıklamada bulunarak, Başbakan Meşişi'nin görevinden istifa etmeyeceğini ve Cumhurbaşkanı'ndan yeni seçilen bakanların göreve başlaması için gerekli yemin törenine dair bir cevap verilmesinin ardından ikinci bir oturumun düzenleneceğini belirtmiştir.<sup>98</sup>

93 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/02/11/notice-on-the-continuation-of-the-national-emergency-with-respect-to-libya/>

<https://www.libyaobserver.ly/news/white-house-libya%E2%80%99s-national-emergency-status-continue-effect>

94 <https://www.libyaherald.com/2021/02/10/new-unsmil-head-kubis-continues-calls-with-libyas-main-stakeholders/>

<https://www.libyanexpress.com/kubis-and-al-menfi-discusses-strengthening-the-political-process-in-libya/>

95 <https://www.libyaobserver.ly/news/tunisia-says-ready-work-libya-within-regional-international-organizations>

96 <https://www.libyaobserver.ly/news/tunisian-president-invites-head-libyas-new-presidential-council-visit>

97 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-nahda-hareketi-kabine-revizyonu-krizini-protesto-edecegini-acikladi/2142241>

<https://www.middleeastmonitor.com/20210213-tunisi-as-ennahda-calls-on-supporters-to-demonstrate-for-democracy-amid-constitutional-crisis/>

98 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusun-kalbi-partisi-lideri-halifi-basbakan-mesisi-hizmete-devam-edecegini-ve-istifa-etmeyecegini-soyledi/2143203>

Son olarak, bu hafta ülkenin güneyinde özellikle Tunuslu gençlerin katıldığı bir dizi yeni protesto düzenlenmiştir. Protestoların konusu ise hükûmetin istihdam ve yatırıma dair verdiği sözleri tutmaması olmuştur. Protestolara şahit olan Tatavin kentinin en yüksek işsizlik oranlarına (%30) sahip şehirlerden biri olduğu bilinmektedir.<sup>99</sup>

#### • Cezayir

İlk olarak, Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun'un, koronavirüs sebebiyle ayağında oluşan komplikasyonları tedavi için tekrar gittiği Almanya'dan döndüğü duyurulmuştur. 75 yaşındaki Cumhurbaşkanı'nın başarılı bir ameliyat geçirdiği Cumhurbaşkanlığına duyurulmuştur.<sup>100</sup> Ayrıca, Tebbun'un Kasım 2020'de kabul edilen anayasal referandumu mütakiben erken seçim için parlamentoyu feshedebileceği açıklanmıştır. Tebbun daha evvel, yeni bir seçim sistemi ve meclisle devam etmek istediğini açıklamıştı.<sup>101</sup>

Libya'nın barış süreci ve Cenevre'de düzenlenen seçimlere Cezayir'den de somut tepkiler gelmiştir. Cezayir Dışişleri Bakanı Sabri Bukadum seçilen Başbakan Abdulhamid Dibeybe'yle yaptığı görüşme sonucunda, ülkesinin Libya halkına desteğini esirgemeyeceğini belirtmiştir.<sup>102</sup> Bukadum, bütün dış güçlerin sürecin dışında bırakılması gerektiğinin altını da bir kez daha çizmiştir.<sup>103</sup> Libya Dışişleri Bakanı Muhammed es-Siyale de hafta başında Cezayirli mevkidaşı ile görüşerek Cezayir'in Libya'nın barış ve istikrarının korunmasında oynadığı rolün önemini vurgulamıştır.<sup>104</sup>

Son olarak, 9-10 Şubat'ta düzenlenen çevrim içi Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) Uluslararası Parlamenter Ağı toplantısından üç Cezayirli milletvekilinin, İsraili Milletvekili Levy Mickey'in bir değişiklik üzerine toplantıya dâhil edilmesine karşılık toplantıdan çekildikleri bilinmektedir. Hamas Sözcüsü Hazim Kasim ise Cezayirli vekilleri bu tutumlarından dolayı övmüştür.<sup>105</sup>

#### • Fas

Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da pandemi nedeniyle video konferans ile düzenlenen 34. Afrika Birliği Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi'nde Fas'ın, Batı Sahra toprakları

99 <https://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-9254421/Fresh-Tunisia-protests-break-impoverished-south.html>

100 <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/12/algerias-tebboune-returns-home-after-hospitalization-in-germany>

101 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-cumhurbaskani-erken-secim-icin-yakinda-parlamentoyu-feshedebilir/2144658>

102 <https://lana-news.ly/art.php?id=190636&lang=en&p=1>

103 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/algeria-rejects-all-external-interference-libya%E2%80%99s-affairs-boukadoum-says>

104 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/siyala-emphasizes-key-role-algeria-supporting-stability-libya>

105 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cezayirli-milletvekili-israil-temsilcisinin-katilimina-tepki-olarak-oecd-toplantisindan-cekildiklerini-soyledi/2143806>

üzerindeki egemenlik iddialarına karşı çıkılarak üye devletlerin toprak bütünlüğüne saygıda bulunulması gerektiği kararı açıklandı.<sup>106</sup>

Fas Dışişleri Bakanı Nasser Bourita video konferans aracılığıyla katıldığı Arap Birliği toplantısında mevkidaşlarına Arap birlikteliğinin yeni dinamiklere ihtiyacı olduğunu dile getirdi. Bourita ülkesinin İsrail ile normalleşmesine atıfta bulunarak Filistin- İsrail meselesinde Fas'ın iki devletli çözüm ve diplomasiden yana olduğunu vurguladı.<sup>107</sup>

İsrail Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada Fas'ın İsrail İrtibat Bürosu Başkanı Abed al-Rahim Byoud'un Tel Aviv ile Rabat arasındaki diplomatik ilişkilerin resmî olarak yeniden başlaması münasebetiyle İsrail'e geldiğini aktardı. Byoud, İsrail Dışişleri Bakanı Gabi Aşkenazi ile de bir görüşme gerçekleştirdi.<sup>108</sup>

Fas'ın Dışişleri Bakanı Nasser Bourita, yeni seçilen Libya Başbakanı Abdulhamid Muhammed Dibeybe ile telefonda görüştü. Dibeybe daha önce Fas'ın Libya'nın ulusal uzlaşmasına olan katkılarından dolayı tebrik etmişti.<sup>109</sup>

Polisario Cephesi yaptığı açıklamada Fas'ın Batı Sahra'daki faaliyetleri nedeniyle Afrika Birliği Adalet Divanı'nda Fas aleyhine "insanlığa karşı işlenen suç" gerekçesiyle dava açacaklarını belirtti.<sup>110</sup>

## ENERJİ GÜNDEMİ

### • Dünya Geneli

EIA tarafından yayınlanan 2021 raporuna göre, ABD'de doğal gazın 2050 yılına kadar yeni yatırımlardan gelen elektrik üretimlerinin üçte birinden fazlasını, elektrik üretiminin ise %36'sını karşılayacağı açıklandı.<sup>111</sup>

ABD Savunma Bakanlığı yaptığı açıklamada, Suriye'deki ABD güçlerinin tek görevinin IŞİD ile mücadele etmek olduğunu açıkladı. ABD askerinin, Suriye'deki petrol kaynaklarını geliştirmek isteyen çalışanlara veya özel şirketlere yardım etme yetkilerinin olmadığı da bildirildi.<sup>112</sup>

<sup>106</sup> <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2021/02/08/31002.html>

<sup>107</sup> <https://www.jpost.com/middle-east/morocco-to-league-of-arab-states-diplomacy-is-the-way-to-go-with-israel-658270>

<sup>108</sup> <https://www.jpost.com/breaking-news/head-of-moroccos-liaison-office-in-israel-arrives-greeted-by-fm-658381>

<sup>109</sup> <https://www.morocoworldnews.com/2021/02/334760/libyan-prime-minister-thanks-morocco-for-continued-support/>

<sup>110</sup> <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2021/02/13/31102.html>

<sup>111</sup> <https://www.energyindepth.org/eia-u-s-oil-and-gas-will-remain-critical-through-the-next-thirty-years/>

<sup>112</sup> <https://www.middleeastmonitor.com/20210210-pentagon-us-forces-no-longer-responsible-for-protecting-syrias-oil-fields/>

Slovenya OVM'ye ait Slovenya'daki 120 benzin istasyonunun ihale yoluyla satışa çıkarılacağı açıklandı. İhaleye, Polonyalı PNK, Macar Mol, Azeri SOCAR ve Rus Lukoil şirketlerinin katılmasının beklendiği açıklandı.<sup>113 114</sup>

#### • Türkiye

TPAO, dördüncü sondaj gemisini Norveç'ten satın aldığını açıkladı. Gemiye toplamda, satın alma ve teknolojik dizaynlarla birlikte 100 milyon USD'lik yatırım yapıldığı bildirildi.

115 116 117 118

#### • Ortadoğu

İran Petrol Bakanı, İran'ın Kermanşah vilayetinin Batı İslamabad bölgesinde İran'ın üçüncü en büyük petrokimya kompleksinin yenilenmesi dolayısıyla yapılan törende, tesisin geçmişteki yıllık 300.000 tonluk etilen yanı sıra artık propilen de üreteceği de açıklandı.<sup>119</sup>

Irak Petrol Bakanı yaptığı açıklamada, Irak'ın bütçe açıklarını kapatabilmesi için varil başına 80 USD'den işlem yapması gerektiğini ancak 2021 için bütçe planlarında ortalama petrol fiyatının 42 USD olarak belirlendiğini bildirdi. Irak'ın 2021 yılında yaklaşık 1,100 milyar varil ham petrol ihracatı gerçekleştirmesinin planlandığı da açıklandı.<sup>120</sup>

IKBY Başkan Yardımcısı yaptığı açıklamada, IKBY'nin 2021 yılı bütçesindeki payı konusunda Irak merkezî hükûmeti ile ön anlaşmaya vardıklarını bildirdi. IKBY'nin Irak Devlet Petrol Pazarlama Şirketine (SOMO) günde 250.000 varil aktararak, SOMO'nun dağıtım yapmasını sağlayacak anlaşmayı uygulamaya hazır olduklarını da açıkladı. Ancak SOMO'nun yeniden yapılandırılması ve yönetim kurulunda Kürt üyelerin yer alması ile petrol fiyatlarında yaşanan sorunların çözülmesi gerektiği yönündeki taleplerini de yenilediklerini açıkladı.<sup>121</sup>

113 <https://www.vecer.com/slovenija/toliksna-je-bila-zadnja-podrazitev-95-oktanskega-bencina-in-dizla-se-sklada-sceno-surove-nafte-10235000>

114 <https://www.primorske.si/primorska/istra/za-bencinske-servise-omv-vec-interesentov>

115 <https://www.google.com/amp/m.gazetevatan.com/amp/turkiye-den-dogal-gaz-kesfi-sonrasi-kritik-hamle--1372285-ekonomi/>

116 <https://www.worldoil.com/news/2021/2/8/turkish-petroleum-mulls-partnerships-for-multi-billion-black-sea-gas-project>

117 [https://www.rigzone.com/news/wire/32b\\_black\\_sea\\_project\\_may\\_take\\_on\\_partners-08-feb-2021-164557-article/](https://www.rigzone.com/news/wire/32b_black_sea_project_may_take_on_partners-08-feb-2021-164557-article/)

118 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-08/turkish-energy-firm-weighs-partners-for-3-2-billion-gas-project>

119 <http://www.naftiha.ir/40093>

120 <https://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/Iraq-Wants-Oil-At-80.html>

121 <https://www.kurdistan24.net/en/story/23906-KRG-ready-to-implement-oil-deal-with-Iraqi-government,-deputy-PM-says>

İKBY, SOMO'ya aktarılan petrol karşılığında Irak merkezî hükûmetinden herhangi bir bütçe ödemesi içermeyen bir bütçe taslağı hazırladıklarını açıkladı. Merkezî hükûmet ile 2014 yılında varılan anlaşmaya tam olarak uyulmazsa İKBY'nin ürettiği ham petrolü kendi imkânlarıyla pazarlayacağı da bildirildi. Bu durumun gerçekleşmesi hâlinde ise Rusya ile olan yatırımların arttırılacağı ve Türkiye üzerinden petrol satışının gerçekleştirilmesinin planlandığı açıklandı.<sup>122</sup>

ExxonMobil, İKBY'de bulunan Baeshiqa bloğunda %32 hissesini, Norveç merkezli DNO'ya sattığını açıkladı. Satışı gerçekleştirilen hisse miktarına ödenen ücret hakkında bir açıklama yapılmazken DNO 2021 yılında İKBY'deki üretimi arttırma ve mevcut yatırımlarını genişletme amacıyla hisseleri satın aldığını açıkladı.<sup>123 124</sup>

Irak, mart ayı için yayınladığı resmî satış fiyatlarında (OSP) Kerkük hariç bütün petrol ürünlerinde Avrupa satışları için indirim uyguladığını, Asya ve Amerika satışlarında ise bütün petrol ürünlerini Şubat ayı için belirlediği OSP'lerin üzerinden çok ufak değişiklikler yaparak Şubat ayı OSP'sini mart ayında da uygulayacağını açıkladı.

Irak, doğal gaz alanında İran'a olan bağımlılığın azaltılması için Pearl Konsorsiyumun İKBY'deki doğal gaz çalışmalarını genişletmek istediklerini açıkladı. Khor Mor Gaz Sahası'nın genişletilmesi için Dana Gas ve bir Türk alıcı ile görüşmeler gerçekleştirildiği bildirildi. Ayrıca, Khor Mor Gaz Sahası'nı finanse etmek adına ABD'ye ait Development Finance Corporation ile 250 milyon USD'lik kredi için görüşüldüğü açıklandı.<sup>125</sup>

Irak Petrol Bakanı yaptığı açıklamada, Irak'ın 2021 sonuna kadar enerji ithalatını yarıya indirmek amacıyla gaz sektöründeki gelişmelerin yanı sıra rafinaj kapasitesini arttırmayı planladıklarını açıkladı. Mansuriya ve Akkas da bulunan gaz sahalarını geliştirme konusunda hedefleri olduğunu belirtti. Ayrıca, Ratawi'yi doğal gaz merkezi hâline getirmek için Honeywell, Lukoil ve Total şirketleri ile görüştiklerini de açıkladı.<sup>126</sup>

Basra Milletvekili Faleh Khazali, Irak ile Türkiye arasında imzalanan boru hattı anlaşmasının Türkiye tarafından ihlal edildiği ve Türkiye'nin 30 milyar USD Irak'a ödeme yapması gerektiğini belirtti. Ülkede yaşanan mali sorunlar sonrası bu borcun takibinin gerçekleştirilmesinin önem arz ettiğini de açıkladı.<sup>127</sup>

122 <https://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/The-Oil-Deal-That-Could-Break-Up-Iraq.html>

123 <https://www.upstreamonline.com/finance/exxonmobil-quits-iraqi-kurdistan-block-with-dno-asset-sale-deal/2-1-961183>

124 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/021121-norways-dno-buys-exxonmobils-stake-in-kurdistan-license-amid-spending-boost>

125 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/electric-power/021121-uaes-dana-gas-ceo-says-iraqs-federal-government-interested-in-its-kurdish-gas>

126 <https://www.iraqoilreport.com/news/qa-oil-minister-ihsan-ismaael-43524/>

127 <https://n.annabaa.org/news56829>

Libya devlet petrol şirketi (NOC) şubat yüklemeli ham petrolü için resmî satış fiyatlarını hâlâ açıklamamış durumdadır. Oluşan bu durum sonucu, şubat ayı yüklemeli kargolardaki fiyat belirsizliği sürmektedir.<sup>128</sup>

Katar Enerji Bakanı, finansman yetersizliğinden dolayı LNG projelerinin yarısını gerçekleştiremeyeceklerini dile getirdi. LNG ithal eden ülkelerin LNG fiyatlarının yükselmemesi için ihracatçılarla uzun vadeli sözleşmeler imzalaması gerektiğini bildirdi.<sup>129</sup>

Brezilya devlet petrol şirketi Petrobras, Bahia eyaletindeki Refinaria Landulpho Alves ve RLAM petrol rafinerilerinin Abu Dabi merkezli Mubadala Investment'a 1,65 milyar USD karşılığında satıldığını açıkladı. Petrobras, 2021 yılının sonuna kadar sekiz petrol rafinerisinin daha farklı firmalara teklif yoluyla satışının gerçekleştireceğini bildirdi.<sup>130</sup>

İsrail ve Lübnan arasında Doğu Akdenizdeki münhasır ekonomik bölge anlaşmazlığının çözümünde BAE'nin kazançlı çıkabileceği değerlendirildi. BAE'nin son dönemde İsrail ile imzaladığı anlaşma sayesinde, Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketinin (ADNOC) Lübnan'ın güneyinde ve İsrail'in kuzeyinde kalan blokların işletmecisi olabileceği ve yaşanan problemin çözümü olması için çalışmalar yapabileceği açıklandı.<sup>131</sup>

Cezayir'in petrol ve doğal gaz ihracatının OPEC kısıtlamaları ve ülkede yaşanan siyasi istikrarsızlıktan dolayı gerilediği açıklandı. Yapılan analizlerde, Cezayir'in gelecek on yıl içerisinde net ham petrol ihracatçısı konumunda olamayacağı ayrıca ülkenin LNG ihracatının 2020 yılında yaklaşık olarak %30 düştüğü ve ocak ayında günlük sadece 290.000 varil ham petrol ihraç edildiği bildirildi.<sup>132</sup>

Suudi Arabistan yaptığı açıklamada, Husi isyancılara ait bomba yüklü bir insansız hava aracının Abha Havaalanı'nı hedef aldığı ve saldırı sonrası pistte bulunan bir uçağın hasar gördüğü bildirildi.<sup>133</sup>

128 <https://www.argusmedia.com/en/news/2186585-concerns-over-delayed-libyan-crude-prices>

129 <https://www.google.com/amp/s/www.enerjigunlugu.net/service/amp/katar-dogal-gaz-aliminda-uzun-vadeli-sozlesme-onerdi-41301h.htm>

130 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/podcasts/oil/021121-fuel-oil-markets-focus-global-demand-returns>

131 <https://www.middleeasteye.net/news/uae-israel-lebanon-gas-mediterranean-foothold>

132 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-08/an-oil-country-no-more-algeria-s-energy-exports-sink-rapidly>

133 <https://www.livemint.com/news/world/yemen-rebel-attack-on-abha-airport-in-saudi-arabia-sets-civilian-plane-on-fire-11613014072321.html>

## RUS BASININDA ORTADOĞU GÜNDEMİ (8-14 ŞUBAT 2021)

### • Ayetullah Ali Hamaney'in Elçisi Putin'e Bir Mektup Teslim Etti

İran ile ABD arasında nükleer anlaşma konusunda devam eden gerilim Rusya basınının bu haftaki önemli gündem maddesini oluşturmaktadır. “Nezavismaya” gazetesinin 8 Şubat tarihli sayısında yayınlanan **“Ayetullah Ali Hamaney'in Elçisi Putin'e Bir Mektup Teslim Etti”** başlıklı uzman görüşlerini içeren makalede, İran Meclis Başkanı Muhammed Bakır Kalibaf'ın Rusya ziyareti, ABD'nin Ortak Kapsamlı Eylem Planı'na geri dönme olasılıkları bağlamındaki görüşleri ve İran'ın dinî lideri adına Rusya devlet başkanı Putin'e getirdiği mektup değerlendirildi. Konu ile ilgili görüşlerini paylaşan Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsünde kıdemli araştırmacı olan Vladimir Sajin hem Amerika hem de İran'ın “nükleer anlaşmaya” şimdi geri dönmelerinin o kadar kolay olmayacağını söyledi. Araştırmacı “Mayıs 2019'dan bu yana İran, adım adım nükleer anlaşmanın gereklerini ihlal etmeye başladı ve sonuçta anlaşma öncesine geri dönmekle kalmayıp bazı yönlerden 2015 öncesini bile geride bıraktı” ifadelerini paylaştı. ABD ve İran arasında oluşan temel sorunun güvensizlik olduğuna dikkat çeken Rus analiste göre, bu sorunun çözümünde büyük ihtimalle Rusya Federasyonu ve Avrupa Birliği arabulucu olabilir ve bu şekilde çözüm yolunun açılmasına katkı sunabilir.

### • Yarı Dağınık Dönem

İrânın dinî lideri Ayetullah Ali Hamaney'in «nükleer anlaşma» konusunda yaptığı açıklama Rusya basınında geniş yer buldu. “Komersant” gazetesinin 9 Şubat tarihli sayısında yayınlanan **“Yarı Dağınık Dönem”** başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda İran dinî liderinin, “Tahran ancak Washington tek taraflı yaptırımları kaldırırca nükleer anlaşmaya geri dönecek” açıklamasına karşılık ABD Başkanı Joe Biden'ın “İran'a yönelik yaptırımlar, uranyumu zenginleştirmeyi bıraktıktan sonra kaldırılabilir” karşılığını vermesi “ne ABD ne de İran nükleer anlaşma konusundaki tutumlarından geri adım atma niyetinde değil” ifadesiyle değerlendirilmiştir. Ayrıca yazıya göre, İran Meclis Başkanı Muhammed Bakır Kalibaf'ın, Moskova ziyareti sırasında Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsünde yaptığı sunumda “Maksimum baskı politikası İran'a hiçbir seçenek bırakmadı” ifadeleri “İran'ın Ortak Kapsamlı Eylem Planı'ndan yaptırımlardan başka bir şey almadığı ve ülkesinin bu deneyimi tekrarlamak isteğinde olmadığını açıkça belirtti” şeklinde yorumlandı. Bununla birlikte yazıda İran Meclis Başkanı'nın “Ortak Kapsamlı

Eylem Planı'nın sürdürülebilir olmasını istiyorsak bundan yararlanmalıyız" ifadeleri de yer aldı. Makalede görüşlerine başvuru Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Analisti ve İran Uzmanı Adlan Margoev, İran ile ABD arasındaki müzakereler gazeteciler aracılığıyla devam ettiği sürece Ortak Kapsamlı Eylem Planı'na geri dönme konusunda ilerleme olmayacağı görüşünde bulundu. Uzmanına göre bu durumda çözüm bulmayı mümkün kılan, Ortak Kapsamlı Eylem Planı görüşmelerinin arifesinde Rusya'nın önerdiği aşamalı etkileşim ilkesiydi. Müzakerecilerin arkasında 154 sayfalık bir anlaşma olduğuna dikkat çeken uzman, bu prensibi hatırlamak ve kapalı kapılar ardında aşamalı eylem planı geliştirmesine izin verecek bir diyalog başlatmak gerektiğini belirtmiştir. Rus analist, Bakır Kalibaf'ın görüşlerine de şu yorum yaptı: "İran, Amerika Birleşik Devletleri'ne ne yapılacağına dair bir seçenek sunuyor ancak kendisi her senaryoya hazır bulunmaktadır."

#### • Riyad, Biden'a Uyum Sağlamaya Çalışıyor

Suudi Arabistan Velihaht Prensi Muhammed bin Selman'ın, Krallık mevzuatında hızlı modernizasyon yapılacağı duyurusu Rusya basınında yer buldu. "Nezavismaya" gazetesinin 9 Şubat tarihli sayısında yayınlanan "**Riyad, Biden'a Uyum Sağlamaya Çalışıyor**" başlıklı uzman görüşlerine dayanan makalede Velihaht Prensi Muhammed bin Selman'ın duyurusu, "Suudi Arabistan yasal reformları açıkladı" ifadesiyle değerlendirildi. Söz konusu duyurudan önce Biden yönetiminden, krallığın dış ve iç politikası bağlamında gereksinimlerin artırılması isteği ile ilgili açık sinyaller gelmesine rağmen uzmanlara göre, Velihaht Prens tarafından başlatılan değişikliklerde Washington'un tutumu tek başına belirleyici bir etken değildir; bu konuda ABD'nin tutumu yalnızca bir katalizör olarak değerlendirilebilir.

Makalede görüşlerine başvuru Moskova Devlet Üniversitesi Dünya Siyaseti Fakültesi'nin Profesörü Grigory Kosaç'a göre, Suudi Arabistan gerçekten de yeni derinlik kazanan hedefli reformlardan geçiyor ve çıkarılan yasalar bunu kanıtlamaktadır. Bununla birlikte uzman, söz konusu yasaların çıkarılmasında büyük olasılıkla uluslararası durumun ve Suudi Arabistan'ın Biden iktidarından sonraki tutumun da etkisi olduğunu belirtti. ABD ile Suudi Arabistan arasındaki iş birliğinin yeniden değerlendirilmesine ve krallık yetkililerinin insan hakları alanındaki ihlallerle ilgili tekrar seslenen iddialara ilişkin endişelerine dikkat çeken uzman, durumun iki ülke arasında belirsizliğe yol açtığını vurguladı.

Ayrıca analiste göre Yemen'den bahsederken mevcut durumun, Suudi Arabistan için o kadar da umutsuz olmadığı fark edilmektedir: "ABD, Arap koalisyonuna verilen desteği sona erdirmekten bahsediyor olsa da krallığın güvenliğini sağlama niyetini sürdürmesi iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın devam edeceği anlamına gelmektedir." Rus uz-

man, görüşlerinde Husiler konusuna da değinerek: “Suudi Arabistan’da uzun zamandır Husiler ile çatışmada askerî çözüm sorununun arka plana çekilmesi gerektiği konuşulmaktadır ve bu soruna diplomatik çözüm bulma arayışında olmanın gerekliliği tartışılmaktadır. Bu bağlamda Riyad, uluslararası alanda tanınan Yemen hükûmeti ile güneyli ayrılıkçılar arasında bir uzlaşma projesini ve Suudi topraklarını roketlerle hedef alan Husi hareketi ile görüşmeleri değerlendirdi.” Uzman, Yemen yönünde bir politika değişikliği talebinin Biden gelmeden önce oluştuğunu belirtti.

#### • **Libyalılar Hükûmeti Nasıl Seçti**

Rusya’nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu- Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin sayfasında yayımlanan **“Libyalılar Hükûmeti Nasıl Seçti”** başlıklı değerlendirmede Moskova merkezli Yüksek Ekonomi Okulu Kıdemli Öğretim Görevlisi ve Doğu Bilimi Uzmanı Andrey Chuprygin, Libya’da geçici birlik hükûmeti seçimlerinin birçok yönden ayrıntılarına değinmiştir. Uzman, seçmenlerin kolaylıkla oy kullanmalarını sağlamak ve üzerlerindeki olası baskılara karşı korumak nedeniyle oy vermenin İsviçre’de yapıldığını kaydetti. Ayrıca, sosyal ağlardaki yorum ve “tweet dalgasına” dikkat çeken analist, seçim sonuçlarını birçokları için sürpriz olarak değerlendirdi: “Agila Salih-Fethi Başağa listesi öncelikli olarak görülürken Başkanlık Konseyi Başkanlığına Muhammed Menfi, Başbakanlığa da Abdulhamid Dibeybe seçilmesiyle ‘senaryo’ beklenmedik şekilde değişime uğramıştır.” Libya’nın sorunsuz bir siyasi sürece hazır olmadığını vurgulayan Chuprygin durumu şöyle açıkladı: “İçeriden yürütülen sivil kamu prosedürleri neredeyse imkânsızken dışarıdan itilenler de nüfusun büyük bir bölümü ve aşiret elitleri tarafından kabul edilmemektedir.” Sivil toplumun ve gelişmiş bir parti sisteminin yokluğunda, belediyelerin bölünmesi ve bölgesel rekabet durumunda, Avrupa devlet inşası geleneğinden kopyalanan herhangi bir prosedür başarısızlığa mahkûm olduğunu belirten uzman, bu nedenle yaklaşan seçimlerle ilgili iyimser yaklaşımın henüz erken olduğunu yorumunda bulundu.

#### • **“Arap Baharı”: Dış Etkinin Sonucu mu Yoksa Küresel Bir Sürecin Parçası mı?**

“Arap Baharı” ve sonuçları Rusya’daki uzman çevrelerinde tartışılmaya devam etmektedir. Bu konuda Valday Uluslararası Tartışma Kulübü’nün düzenlediği “10 Yıl Sonra Arap Baharı: Yaz Nasıl Olacak?” başlıklı uzman tartışmaları özetlenerek **“Arap Baharı”: Dış Etkinin Sonucu mu Yoksa Küresel Bir Sürecin Parçası mı?** başlığıyla kulübün sayfasında yayımlandı. Tartışmada, “Arap Baharı”nın başlıca sonuçları nelerdir; bölgede yeni büyük ölçekli şoklar beklenilir mi ve bu konuda pandeminin rolü nasıl olabilir; Ortadoğu’daki dış aktörlerin rolünün yeniden dengelenmesi gerekli midir gibi konular ele alınmıştır.

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsünün Bilimsel Direktörü Vitaly Naumkin'e göre, Ortadoğu bölgesi değişikliklere çok daha hazır olması nedeniyle "Arap Baharı" küresel dönüşüm sürecinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Ortadoğu ülkelerinde gerçekleşen söz konusu devrimin sonuçlarına gelindiğinde Rus analist, mevzu hakkında konuşmanın henüz çok erken olduğunu belirtti. Ayrıca Naumkin, "Arap Baharı"nda yaşanan, küresel dönüşüm sürecinin karakteristik özelliklerine değinerek onların iki unsurdan oluştuğuna dikkat çekti: Sokaklara ve kitlelere sıçrayan politik enerji ve internetin yayılmasıyla bağlantılı olarak bilgi bileşeninin artan önemi.

Analist, "Arap Baharı"nın bu on yılda çok az şey başardığını ancak bölgeyi karıştırdığını ifade etmiştir. Diğer uzman, Rusya Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu ve Kuzey Afrika Dairesi Başkan Yardımcısı Aleksey Skosirev "Arap Baharı"ndan sonra geçen 10 yılın ilk sonuçlarını "hayal kırıklığı" olarak değerlendirdi: "Bölgesel güvenlik sistemini paramparça etti, birçok silahlı çatışmaya, sosyo-ekonomik ve insani sorunlara, mülteci sayısında, uyuşturucu ve silah trafiğinde artışa yol açtı." Rus analist, bu unsurların bölgeyi "dünyanın ağırlıklı alanlarından" biri hâline getirdiğini ifadelerine ekledi.

#### • Suriye'de, Rusya ile ABD Arasında Silahlı Bir Çatışma Öngörüldü

"Moskovskiy Komsomolets" gazetesinin 13 Şubat tarihli sayısında yayınlanan "**Pentagon'un Elitleri Başkan Biden'ı Moskova'ya Baskı Yapmaya İkna Ediyor**" başlıklı uzman görüşlerine [dayanan değerlendirme](#) Ortadoğu ve Afrika'da yaşanan Rusya-ABD rekabeti ile ilgiliydi. Yazıya göre Pentagon, Rusya'nın Ortadoğu ve Afrika'da artan etkisinden endişelenmesi nedeniyle yeni ABD Başkanı'nı bu bölgede daha saldırgan bir politika izlemeye davet etmenin yanı sıra Moskova'ya baskı yapmaya ikna etmektedir. Ayrıca makalede "ABD Merkez Kuvvetler (CENTCOM) Komutanı Orgeneral Kenneth McKenzie, Ortadoğu petrol kaynakları üzerindeki kontrolün kaybedilmesinden korkuyor" ifadesi de yer almıştır.

Makalede görüşlerine başvurulmuş Ortadoğu Uzmanı Yuri Lyamin, Pentagon'un mantığını şöyle açıkladı: "Trump sonrası gelen yeni askerî kadrolar, Biden ve çevresinin Ortadoğu'da daha saldırgan bir askerî politikaya hazır olup olmadığını anlamak için Joe Biden'ı soruşturmaya başlamıştır." Uzman, Biden'ın Pentagon şahinlerinin teklifini kabul ederse ABD'nin atacağı adımlar konusunda öngörülerde bulundu: "Çok sayıda askerî yetkilinin, Trump döneminde Ortadoğu bölgesindeki askerî birliğin azalmasından memnun olmadığı dikkate alınırse yetkililerin Biden'ı bölgede Amerikan askerî varlığını artırmaya ikna etmeye çalıştıkları söylenebilir. Öte yandan Deyr ez Zor'da yeni havaalanı tamamlanırken askerî üssün de genişletilmesi Suriye'deki Rus güçlerinin çalışmasını mümkün olduğunca zor hâle getirmek nedeniyle atılan adımlardan biridir."

Lyamin, ABD'nin Rusya üzerinde diğer olası yaptırım uygulamasına da dikkat çekerek "büyük ihtimalle ikinci baskı aracı Suriye olacak" demiştir. Ayrıca uzmana göre Rusya'nın, sadece Ortadoğu'da değil; Afrika'da, özellikle de savaş gemileri için lojistik bir merkez kurmayı planladığı Sudan'da yeni yaptırımlar alabileceği muhtemeldir. Nitekim ABD uzun zamandır Sudan da dâhil olmak üzere Afrika'daki etkisini genişletmeye çalışmaktadır. Rus analist, "ABD bölge liderliğini edinmek için "militanları besleyerek" Suriye topraklarında silahlı bir tırmanışı kışkırtmakla "geleneksel yaklaşım" da uygulayabilir" yorumunu yaparak: "Oradaki durum her an alevlenebilir ve Amerikalılar bu durumu rahatlıkla kullanabilir. Bu nedenle bu yaz veya sonbaharda aşırılık yanlılarıyla yeni bir çatışma göz ardı edilemez" demiştir.

## KAYNAKÇA

- 1 UNSC fails to reach agreement on joint Syria declaration | Daily Sabah
- 2 UN: Bring home kids from Syria with possible extremist links - ABC News (go.com)
- 3 'Joint Syrian Military Council' Proposed To Russia as It Commits To Assad - The Syrian Observer
- 4 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2021/02/syria-regime-kurds-sdf-siege-qamishli-hasakah-agreement.html>
- 5 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejimi-idlib-ve-hamada-yerinden-ettigi-ciftcilere-ait-en-az-440-bin-donumluk-araziye-el-koydu/2142541>
- 6 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2021/02/isis-syria-regime-ambush-deir.html>
- 7 <http://www.sana.sy/en/?p=221296>
- 8 Syrian oil fields no longer priority for US forces, says Pentagon | Middle East Eye
- 9 <https://www.syriahr.com/en/204915/>
- 10 <https://www.syriahr.com/en/204630/>
- 11 <https://www.syriahr.com/en/204655/>
- 12 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrinde-bombali-teror-saldirisi-1-olu-4-yarali/2144490>
- 13 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iraktaki-sii-lider-sadr-israil-ile-iliskileri-normallestirmeye-izin-vermeyeceklerini-soyledi/2139902>
- 14 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1638649826322218>
- 15 <https://www.middleeastmonitor.com/20210208-egypt-jordan-iraq-hold-talks-in-cairo/>
- 16 [https://turkish.aawsat.com/home/article/2798741/misir-ve-irak-bolgenin-guvenligini-desteklemek-icin-karsilikli-koordinasyon?utm\\_source=dlvr.it&utm\\_medium=twitter](https://turkish.aawsat.com/home/article/2798741/misir-ve-irak-bolgenin-guvenligini-desteklemek-icin-karsilikli-koordinasyon?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter)
- 17 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1638918986295302>
- 18 <https://www.basnews.com/tr/babat/668847>
- 19 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1642073362646531>
- 20 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pence-kartal-2-harekatinda-yaralanan-bir-asker-daha-sehit-oldu/2141083>
- 21 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bakan-akar-garada-13-vatandasimiz-sehit/2144144>
- 22 <https://twitter.com/tcsavunma/status/1360748269605945344>
- 23 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/130220217>
- 24 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Amiri-to-Turkey-stop-targeting-Iraqi-territory>
- 25 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-artan-deas-tehdidi-uzerine-3-bolgede-operasyon-baslatildi/2139871>
- 26 <https://www.facebook.com/697288953791648/posts/1640677316119469/>
- 27 <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security/iraq-hangs-five-men-convicted-of-terrorism-sources-say-idUSKBN2A91R1?il=0>
- 28 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/64309-Irak-karisti:-1-olu,-150-yarali>
- 29 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bagdat-buyukelcisi-yildiz-irakla-ticaret-hacmimiz-2020de-20-milyar-666-milyon-dolar/2137136>
- 30 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1639917082862159>
- 31 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1638950512958816>
- 32 <https://www.basnews.com/en/babat/669044>
- 33 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1639717472882120>

- 34 <https://twitter.com/Ersatsalihi/status/1359441914685227011?s=20>
- 35 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1640544859466048>
- 36 <https://twitter.com/tebajansi/status/1359839060978782208?s=20>
- 37 <https://www.youtube.com/watch?fbclid=IwAR03kRiZ4tzAswQT-N0380DoSxPwRFZPHvDI7J8wE8gCOEy4UXX0geGNuGQ&v=3m4D75-JyKU&feature=youtu.be>
- 38 <https://ninanews.com/Website/News/Details?Key=887051>
- 39 [https://www.facebook.com/permalink.php?story\\_fbid=1297642810607087&id=523275694710473](https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1297642810607087&id=523275694710473)
- 40 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/3-policemen-killed-in-daesh-isis-terror-attack-in-iraq/2142162>
- 41 <https://baghdadtoday.news/ar/news/145376/A>
- 42 <https://www.mawazin.net/Details.aspx?Jimare=141019>
- 43 <https://al-hashed.net/2021/02/10/اجتماع-أمني-موسع-في-كركوك-بحضور-رئيس/>
- 44 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/080220212>
- 45 [https://drawmedia.net/page\\_detail?smart-id=7828](https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7828)
- 46 [https://drawmedia.net/page\\_detail?smart-id=7760](https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7760)
- 47 <http://www.shanpress.com/details.aspx?jimare=27605>
- 48 <https://esta.krd/39909/>
- 49 <https://mewdamedia.com/articles/14127>
- 50 <https://www.rudaw.net/sorani/business/020220212>
- 51 <https://esta.krd/37233/>
- 52 <https://www.basnews.com/so/babat/668671>
- 53 <https://esta.krd/38178/>
- 54 <https://esta.krd/40575/>
- 55 <https://www.rudaw.net/sorani/health/130220219>
- 56 <https://gulfnnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-countries-threatened-by-iran-must-be-party-to-future-deal-1.77053394>
- 57 <https://gulfnnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-to-launch-new-wave-of-judicial-reforms-1.77054253>
- 58 <https://gulfnnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-womens-rights-activist-loujain-al-hathloul-released-1.1612993812957>
- 59 <https://www.middleeastmonitor.com/20210212-saudis-women-empowerment-drive-is-a-lie-says-family-of-released-activist/>
- 60 <https://www.middleeastmonitor.com/20210209-uk-refuses-to-stop-arms-sales-to-saudi-arabia-in-line-with-us-policy/>
- 61 <https://www.reuters.com/article/idUSL1N2KF20R>
- 62 <https://www.middleeastmonitor.com/20210211-uae-removes-fm-anwar-gargash-in-cabinet-reshuffle/>
- 63 <https://www.middleeastmonitor.com/20210211-uae-leaders-congratulate-tehran-on-islamic-revolution-anniversary/>
- 64 <https://www.middleeastmonitor.com/20210212-uae-investment-in-israeli-football-club-frozen/>
- 65 <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AB0I0>
- 66 <https://www.middleeastmonitor.com/20210211-turkey-qatar-foreign-ministers-hail-bilateral-ties/>
- 67 <https://www.middleeastmonitor.com/20210210-qatar-hosts-first-diplomatic-meeting-with-saudis-since-2017/>
- 68 <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-removes-yemens-houthi-rebels-from-terror-list/2143050>

- 69 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/yemen-houthis-report-accurate-strikes-on-sarabia/2143296>
- 70 <https://www.middleeastmonitor.com/20210210-iran-asks-un-to-recognise-houthi-govt-to-end-yemen-crisis/>
- 71 <https://www.middleeastmonitor.com/20210212-new-us-envoy-meets-yemen-president-in-saudi/>
- 72 <https://www.middleeastmonitor.com/20210210-yemen-houthis-renew-operations-in-marib-province/>
- 73 <https://gulfnews.com/world/gulf/kuwait/kuwaitis-to-replace-expats-in-court-jobs-1.77171544>
- 74 <https://gulfnews.com/world/gulf/kuwait/kuwait-amiri-diwan-official-under-investigation-over-corruption-1.77042580>
- 75 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkey-s-foreign-minister-meets-kuwait-ruler/2138770>
- 76 <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AC1QA>
- 77 <https://www.timesofoman.com/article/oman-turkey-to-boost-ties>
- 78 <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2AB1XH>
- 79 <https://www.middleeastmonitor.com/20210212-7-countries-meet-in-greece-to-discuss-mediterranean-gas-gulf-states-take-part/>
- 80 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsIraqiDeputyPrimeMinister.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDu3KtBDkRImI5WD14cUvmjw%3d>
- 81 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsEuropeanCouncilPresident.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDsxcpfcLGGQigx%2b0qx8f450Q%3d>
- 82 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetswithEuropeanUnionHighRepresentativeforForeignAffairsandSecurityPolicy.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDo6HfgAkfm%2f56jB7Mlc7c8Y%3d>
- 83 <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/8/palestinian-factions-begin-talks-on-elections-in-cairo>
- 84 <https://www.arabnews.com/node/1806496/middle-east>
- 85 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/intra-palestinian-talks-in-cairo-successful-premier/2138123>
- 86 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/egypt-opens-gaza-crossing-in-both-directions/2138480>
- 87 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/403869/-.aspx>
- 88 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/403833/Egypt/Politics-/Egypt,-Cyprus-FMs-discuss-bilateral-relations,-reg.aspx>
- 89 [http://www.mfa.gov.tr/sc\\_-6\\_yunanistan-misir-fransa-suudi-arabistan-bae-bahreyn-ve-gkry-db-katilimiyla-duzenlenen-dostluk-forumu-hk-sc.tr.mfa](http://www.mfa.gov.tr/sc_-6_yunanistan-misir-fransa-suudi-arabistan-bae-bahreyn-ve-gkry-db-katilimiyla-duzenlenen-dostluk-forumu-hk-sc.tr.mfa)
- 90 <https://www.libyaobserver.ly/news/el-sisi-vows-egypts-support-libyas-new-executive-authority>
- 91 <https://www.aa.com.tr/en/africa/libya-new-presidency-council-head-visits-benghazi/2141742>
- 92 <https://www.reuters.com/article/us-libya-security-turkey/turkey-will-discuss-quitting-libya-if-others-go-first-erdogan-says-idUSKBN2A92JL?rpc=401&>
- 93 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/02/11/notice-on-the-continuation-of-the-national-emergency-with-respect-to-libya/>
- <https://www.libyaobserver.ly/news/white-house-libya%E2%80%99s-national-emergency-status-continue-effect>
- 94 <https://www.libyaherald.com/2021/02/10/new-unsmil-head-kubis-continues-calls-with-libyas-main-stakeholders/>
- <https://www.libyanexpress.com/kubis-and-al-menfi-discusses-strengthening-the-political-process-in-libya/>
- 95 <https://www.libyaobserver.ly/news/tunisia-says-ready-work-libya-within-regional-international-organizations>
- 96 <https://www.libyaobserver.ly/news/tunisian-president-invites-head-libyas-new-presidential-council-visit>
- 97 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-nahda-hareketi-kabine-revizyonu-krizini-protesto-edecegini-acikladi/2142241>

- <https://www.middleeastmonitor.com/20210213-tunisia-ennahda-calls-on-supporters-to-demonstrate-for-democracy-amid-constitutional-crisis/>
- <sup>98</sup> <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusun-kalbi-partisi-lideri-halifi-basbakan-mesisi-hizmete-devam-edecegini-vestifa-etmeyecegini-soyledi/2143203>
- <sup>99</sup> <https://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-9254421/Fresh-Tunisia-protests-break-impoverished-south.html>
- <sup>100</sup> <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/12/algerias-tebboune-returns-home-after-hospitalization-in-germany>
- <sup>101</sup> <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-cumhurbaskani-erken-secim-icin-yakinda-parlamentoyu-feshedebilir/2144658>
- <sup>102</sup> <https://ana-news.ly/art.php?id=190636&lang=en&p=1>
- <sup>103</sup> <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/algeria-rejects-all-external-interference-libya%E2%80%99s-affairs-boukadoum-says>
- <sup>104</sup> <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/siyala-emphasizes-key-role-algeria-supporting-stability-libya>
- <sup>105</sup> <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cezayirli-milletvekili-israil-temsilcisinin-katilimina-tepki-olarak-oecd-toplantisindan-cekildiklerini-soyledi/2143806>
- <sup>106</sup> <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2021/02/08/31002.html>
- <sup>107</sup> <https://www.jpost.com/middle-east/morocco-to-league-of-arab-states-diplomacy-is-the-way-to-go-with-israel-658270>
- <sup>108</sup> <https://www.jpost.com/breaking-news/head-of-morocco-liaison-office-in-israel-arrives-greeted-by-fm-658381>
- <sup>109</sup> <https://www.morocoworldnews.com/2021/02/334760/libyan-prime-minister-thanks-morocco-for-continued-support/>
- <sup>110</sup> <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2021/02/13/31102.html>
- <sup>111</sup> <https://www.energyindepth.org/eia-u-s-oil-and-gas-will-remain-critical-through-the-next-thirty-years/>
- <sup>112</sup> <https://www.middleeastmonitor.com/20210210-pentagon-us-forces-no-longer-responsible-for-protecting-syrias-oil-fields/>
- <sup>113</sup> <https://www.vecer.com/slovenija/toliksna-je-bila-zadnja-podrazitev-95-oktanskega-bencina-in-dizla-se-sklada-sceno-surove-nafte-10235000>
- <sup>114</sup> <https://www.primorske.si/primorska/istra/za-bencinske-servise-omv-vec-interesentov>
- <sup>115</sup> <https://www.google.com/amp/m.gazetevatan.com/amp/turkiye-den-dogal-gaz-kesfi-sonrasi-kritik-hamle-1372285-ekonomi/>
- <sup>116</sup> <https://www.worldoil.com/news/2021/2/8/turkish-petroleum-mulls-partnerships-for-multi-billion-black-sea-gas-project>
- <sup>117</sup> [https://www.rigzone.com/news/wire/32b\\_black\\_sea\\_project\\_may\\_take\\_on\\_partners-08-feb-2021-164557-article/](https://www.rigzone.com/news/wire/32b_black_sea_project_may_take_on_partners-08-feb-2021-164557-article/)
- <sup>118</sup> <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-08/turkish-energy-firm-weighs-partners-for-3-2-billion-gas-project>
- <sup>119</sup> <http://www.naftiha.ir/40093>
- <sup>120</sup> <https://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/Iraq-Wants-Oil-At-80.html>
- <sup>121</sup> <https://www.kurdistan24.net/en/story/23906-KRG-ready-to-implement-oil-deal-with-Iraqi-government,-deputy-PM-says>
- <sup>122</sup> <https://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/The-Oil-Deal-That-Could-Break-Up-Iraq.html>
- <sup>123</sup> <https://www.upstreamonline.com/finance/exxonmobil-quits-iraqi-kurdistan-block-with-dno-asset-sale-deal/2-1-961183>

- <sup>124</sup> <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/021121-norways-dno-buys-exxonmobils-stake-in-kurdistan-license-amid-spending-boost>
- <sup>125</sup> <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/electric-power/021121-uaes-dana-gas-ceo-says-iraqs-federal-government-interested-in-its-kurdish-gas>
- <sup>126</sup> <https://www.iraqoilreport.com/news/qa-oil-minister-ihsan-ismaael-43524/>
- <sup>127</sup> <https://n.annabaa.org/news56829>
- <sup>128</sup> <https://www.argusmedia.com/en/news/2186585-concerns-over-delayed-libyan-crude-prices>
- <sup>129</sup> <https://www.google.com/amp/s/www.enerjigunlugu.net/service/amp/katar-dogal-gaz-aliminda-uzun-vadeli-sozlesme-onerdi-41301h.htm>
- <sup>130</sup> <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/podcasts/oil/021121-fuel-oil-markets-focus-global-demand-returns>
- <sup>131</sup> <https://www.middleeasteye.net/news/uae-israel-lebanon-gas-mediterranean-foothold>
- <sup>132</sup> <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-08/an-oil-country-no-more-algeria-s-energy-exports-sink-rapidly>
- <sup>133</sup> <https://www.livemint.com/news/world/yemen-rebel-attack-on-abha-airport-in-saudi-arabia-sets-civilian-plane-on-fire-11613014072321.html>